

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martin Kiac

Formální vazební právo

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Formální vazební právo* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 8. ledna 2019

.....

Martin Kiac

Poděkování:

Děkuji vedoucímu své diplomové práce JUDr. Romanovi Vicherkovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícný přístup a užitečné odborné rady při vedení mé diplomové práce.

.....
Martin Kiac

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
ÚVOD.....	7
1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ INSTITUTU VAZBY.....	9
1.1. Vazba v systému trestního práva.....	9
1.2. Základní zásady vazebního práva	10
1.2.1. Zásada subsidiarity	10
1.2.2. Zásada fakultativnosti.....	11
1.2.3. Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti	11
2. ÚSTAVNĚPRÁVNÍ A MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ LIMITY VAZBY	12
2.1. Listina základních práv a svobod.....	12
2.2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	13
3. MATERIÁLNÍ VAZEBNÍ PRÁVO	15
3.1. Zákonné důvody vazby	15
3.1.1. Vazba útěková - § 67 písm. a) TrŘ.....	16
3.1.2. Vazba koluzní- § 67 písm. b) TrŘ	17
3.1.3. Vazba předstižná- § 67 písm. c) TrŘ	18
3.2. Dostatečně odůvodněné podezření obviněného.....	18
4. FORMÁLNÍ VAZEBNÍ PRÁVO	21
4.1. Rozhodnutí o vazbě	21
4.2. Pravomoc a příslušnost k rozhodování o vazbě.....	23
4.3. Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby	24
4.3.1. Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení.....	27
4.3.2. Rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení před soudem	32
4.4. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě	32
4.5. Vazební zasedání	33
4.6. Trvání vazby	36
4.6.1. Přezkoumávání trvání důvodů vazby.....	36
4.6.2. Žádost o propuštění z vazby	37
4.6.3. Rozhodování o dalším trvání vazby.....	38
4.6.4. Nejvyšší přípustná doba vazby.....	42
5. KOMPARACE SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU VAZEBNÍHO PRÁVA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH	44

5.1. Právní úprava vazby ve Slovenské republice	44
5.2. Komparace vazebního práva Slovenské republiky a České republiky	45
5.3. Právní úprava vazby Spolkové republiky Německo	46
5.4. Komparace vazebního práva Spolkové republiky Německo a České republiky.....	48
6. NÁHRADA ŠKODY ZPŮSOBENÉ VAZBOU	50
6.1. Náhrada škody způsobené státem obecně	50
6.2. Náhrada škody způsobené rozhodnutím o vazbě	51
6.2.1. Podmínky odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě.....	52
6.2.2. Újma způsobená vazbou	53
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
ABSTRAKT	60
KLÍČOVÁ SLOVA	60
ABSTRACT	61
KEY WORDS	61

Seznam použitých zkratek

TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZoSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966
TrP	Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
TrŘN	Zákon č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZodpŠ	Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá oblastí trestního práva, která historicky budila, aktuálně vzbuzuje, a téměř jistě i do budoucna bude vzbuzovat celou řadu kontroverzních otázek a bude středem zájmu nejen trestněprávních odborníků, ale rovněž i široké veřejnosti. Touto oblastí trestního práva, jak prozrazuje již samotný název, je problematika vazebního práva. S ohledem na skutečnost, že samo vazební právo zahrnuje podstatně více problematických oblastí, než je možné zpracovat v rámci jedné diplomové práce, bylo téma zvoleno zejména ve vztahu k vazebnímu právu formálnímu, byť alespoň v obecných rysech pojednává rovněž o vazebním právu materiálním, jelikož se jedná o navzájem neoddělitelné prvky vazebního práva.

Samotné dělení vazebního práva na vazební právo formální a materiální pak vychází z jednoho ze stěžejních zdrojů této diplomové práce, kterým je monografie *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení* a jejíž autorem je Václav Mandák. Právě tato monografie se s ohledem na datum jejího vydání (rok 1975), jeví jako mimořádně nadčasová, jelikož jak samo dělení vazebního práva, tak jednotlivé poznatky a názory v ní obsažené, jsou bez větších problémů z velké části aplikovatelné i v současné době.

Oblast vazebního práva je oblastí velmi komplexní, jelikož úzce souvisí rovněž s právem ústavním, se kterým je neustále konfrontována a jehož základní úpravě musí vždy bezvýjimečně odpovídat. S tím souvisí také pravidelná judikatura Ústavního soudu, který jednotlivé postupy orgánů činných v trestním řízení a samotnou zákonnou právní úpravu kontroluje z hlediska jejich souladnosti s ústavním pořádkem České republiky. Navíc podobně jako musí být zákonná úprava vazebního práva vždy v souladu s ústavním pořádkem, musí obdobně odpovídat také úpravě obsažené v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, která základní úpravu vazebního práva rovněž obsahuje a nad jejímž naplněním ze strany smluvních stran (v daném případě Českou republikou) dohlíží Evropský soud pro lidská práva.

Jistá kontroverznost institutu vazby a s tím souvisejícího požadavku na mimořádně vysokou míru preciznosti při tvorbě a naplňování právní úpravy plyne zejména z velmi závažných následků, které může nést pro osobu umístěnou do vazby. Faktické důsledky jejího nařízení mají totiž pro osobu umístěnou ve vazbě v podstatě stejné důsledky jako je tomu u nejpřísnějšího druhu trestněprávní sankce, jakou lze v České republice uložit, kterou je trest odnětí svobody. Tyto následky jsou však v případě vazby ještě umocněny skutečností, že osobou, která je vazbě vystavena, je z hlediska trestního práva vždy osoba nevinná.

Cílem této diplomové práce je pak vytvořit ucelený přehled a analýzu oblasti formálního vazebního práva a jeho souladu s požadavky plynoucími z práva ústavního a práva mezinárodního, analyzovat určité praktické problémy při jeho realizaci a podrobit právní úpravu vazebního práva České republiky komparaci s vybranými státy. V poslední řadě je pak cílem této diplomové práce alespoň v základní míře zpracovat problematiku náhrady škody způsobené vazbou a možnosti při uplatňování takového nároku.

Diplomová práce bude členěna celkem na šest kapitol. Kapitola první bude věnována samotnému teoretickému vymezení institutu vazby, jeho členění a uvedení základních principů, kterými je tato oblast trestního práva ovládána. Druhá kapitola se bude zabývat ústavněprávní a vybranou mezinárodněprávní úpravou a jejich limity, které na vazební právo působí, zejména pak úpravou obsaženou v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Kapitola třetí se bude zabývat materiálním vazebním právem, které stanovuje nezbytné předpoklady pro realizaci vazebního práva formálního, které bude tvořit největší část této diplomové práce a bude mu věnována kapitola následující. Pátá kapitola pak bude obsahovat komparaci základní právní úpravy českého vazebního práva s vazebním sousedících států, které mají velmi podobnou právní kulturu, jimiž jsou Slovenská republika a Spolková republika Německo. V poslední šesté kapitole bude obsažen exkurz do oblasti náhrady škody způsobené rozhodnutím o vazbě. Závěrem bude diplomová práce shrnuta, budou popsány její výsledky a případné návrhy de lege ferenda, které v rámci diplomové práce vyvstanou.

1. Teoretické vymezení institutu vazby

1.1. Vazba v systému trestního práva

Z hlediska základního teoretického vymezení institutu vazby lze shrnout, že institut vazby je součástí trestního práva procesního. Základním smyslem a účelem institutu vazby je pak „zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu, zabránit obviněnému, aby mařil či ztěžoval provádění důkazů, vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu, popřípadě zabránit mu v dokonání trestného činu nebo v páchání nové trestné činnosti.“¹

Přestože český právní řád výslovnou legální definici vazby neobsahuje, lze nalézt celou řadu definic vytvořených právní naukou. Např. V. Mandák vazbu definuje jako „institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím že by uprchl nebo se skrýval, mařit nebo ztěžovat objasnění věci nepřipustným působením na prameny důkazů, nebo konečně pokračovat v trestné činnosti.“² Dle M. Růžičky a J. Zezulové pak vazbu lze definovat jako „specifický institut trestního řízení, kterým se obviněný na základě rozhodnutí soudu v souladu s čl. 8 odst. 5 Listiny a navazující zákonnou úpravou v trestním řádu zajišťuje pro účely trestního řízení a výkonu trestu.“³

Ve svém důsledku pak vazba představuje dočasné omezení osobní svobody obviněného v uzavřeném prostoru (vazební věznici) Ministerstva spravedlnosti, a to na základě rozhodnutí soudu.⁴ Právě z toho důvodu, že je takto zásadně zasaženo do osobní svobody obviněného, který je s ohledem na zásadu presumpce neviny osobou nevinou, jedná se o mimořádně významnou oblast trestního práva procesního, které je nejen ze strany zákonodárce a právní teorie, ale i laické veřejnosti, věnována značná pozornost. Právě s ohledem na všeobecný zájem na mimořádně propracované právní úpravě a tlaku na co nejlepší fungování tohoto institutu je institut vazby pravidelně konfrontován ze strany Ústavního soudu i právní nauky, která oblast vazby strukturuje do několika částí. Někdy je tato oblast přímo nazývána jako tzv. *vazební právo*, které je součástí trestního práva procesního. V. Mandák vazební právo dále rozděluje na tyto kategorie:

- materiální vazební právo;

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: leges, 2018, s. 322.

² MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 65.

³ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 369.

⁴ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 275.

- formální vazební právo;
- úprava výkonu vazby;
- další vazební otázky.⁵

Dle výše uvedeného rozdělení vazebního práva pak materiální vazební právo představuje takovou kategorii, která se zabývá vymezením podmínek, za kterých může být vazba vůči obviněnému nařízena. Formální vazební právo zahrnuje problematiku konkrétních procesních postupů k tomu určených orgánů a rovněž procesní úkony, kterými v souvislosti s vazbou disponuje obviněný. Jinými slovy formální vazební právo zahrnuje otázky ohledně procesního postupu, prostřednictvím kterého se realizuje materiální vazební právo. Úprava výkonu vazby pak představuje takovou oblast trestního práva procesního, která zahrnuje právní předpisy upravující výkon vazby. Poslední kategorii tvoří tzv. další otázky vazebního práva, které nespádají do výše uvedených oblastí. Jedná se např. o problematiku započítání vazby do celkové délky uděleného trestu nebo náhradu škody způsobené vazbou.⁶

1.2. Základní zásady vazebního práva

Stejně tak jako ostatní právní disciplíny, i vazební právo je postaveno na řadě základních zásad, přičemž soulad průběhu každého řízení o vazbě s těmito zásadami je třeba posuzovat v celém jeho průběhu. Soulad s těmito zásadami je nutné zkoumat nejen při samotném rozhodování o nařízení vazby, ale i po celou dobu, kdy je vazba vykonávána. Základní zásady vazebního práva jsou s ohledem na jeho systematické zařazení do trestního práva procesního právě s tímto odvětvím nejvíce spjaty. Zdrojem zásad je pak zejména právní úprava obsažená v § 12 TrŘ, jsou ale rovněž výsledkem judikatury a právní nauky.

1.2.1. Zásada subsidiarity

Zásada subsidiarity je základní zásadou vazebního práva a ze své povahy vychází ze zásady *ultima ratio* tohoto institutu.⁷ Tato zásada znamená, že před rozhodnutím o uložení vazby musí být nejprve zjištěno, že v době rozhodování o vzetí do vazby není možné dosáhnout jejího účelu jiným, méně závažným, zajišťovacím prostředkem, zejména uložení některého z institutů nahrazujícího vazbu, a to s ohledem jak na osobu obviněného, tak povahu a závažnost stíhaného trestného činu.⁸

⁵ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 72–74.

⁶ Tamtéž, s. 72-74.

⁷ DRAŠTÍK, Antonín. K zákonným předpokladům pro rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, roč. 1997, č. 12, s. 8.

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: leges, 2018, s. 324.

Důležitost této zásady v rámci rozhodování o vazbě ještě prohloubila novela TrŘ č. 479/2011 Sb., která reagovala na judikaturu Ústavního soudu⁹ a po které nově podle § 73c písm. c) TrŘ musí být v rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo jiném rozhodnutí o vazbě, jehož důsledkem je ponechání obviněného ve vazbě, výslovně uvedeny důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

1.2.2. Zásada fakultativnosti

Zásada fakultativnosti, jakožto další ze základních zásad vazebního řízení, zdůrazňuje skutečnost, že uvalení vazby vůči obviněnému je pouze fakultativním zajišťovacím opatřením. Žádný k tomu oprávněný orgán tedy nemá povinnost vzít obviněného do vazby, byť jsou splněny všechny zákonné podmínky pro takové rozhodnutí. Výjimku z této zásady pak představuje pouze tzv. extradiční a předávací vazba, které se při splnění zákonných podmínek obligatorně ukládají podle § 400b odst. 1 a § 411 odst. 4 TrŘ v rámci „klasického“ extradičního řízení, či předávacího řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu.¹⁰

Existence této zásady klade důraz a zároveň dává „volné ruce“ rozhodujícímu orgánu, aby bylo rozhodnutí o vazbě vždy uloženo na základě konkrétních skutečností každého samostatného řízení. V návaznosti na zásadu fakultativnosti pak i TrŘ dle § 68 odst. 1 vyžaduje, aby každé rozhodnutí o vzetí do vazby bylo odůvodněno mimo jiné i konkrétními skutkovými okolnostmi. Tzv. obligatorní vazbu, která by byla obviněnému uložena bez ohledu na konkrétní okolnosti daného případu, český trestní proces nezná od roku 1956.¹¹

1.2.3. Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti

Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti velmi úzce souvisí s výše uvedenou zásadou fakultativnosti a v zásadě ji doplňuje, když jejím účelem je zajistit, aby v každém konkrétním případě bylo užito opatření, které nejlépe povede k dosažení účelu trestního řízení, ovšem současně nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod obviněného, a naopak tato práva budou v co nejvyšší možné míře zohledněny.¹²

⁹ Zejména nálezy Ústavního soudu ze dne 12. srpna 2008, sp. zn. II. ÚS 897/08.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: leges, 2018, s. 327.

¹¹ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 398.

¹² Tamtéž, s. 396.

2. Ústavněprávní a mezinárodněprávní limity vazby

Rozhodnutím o vazbě dochází zcela nepochybně k zásahu do jednoho z nejdůležitějších základních práv, a to práva na osobní svobodu. Právo na osobní svobodu je součástí tzv. tvrdého jádra základních práv, které chrání tělesnou bezpečnost jednotlivce a jehož význam spočívá zejména v tom, že „brání před svévolným a neospravedlnitelným zbavením osobní svobody.“¹³

V rámci právního řádu České republiky je právo na osobní svobodu chráněno zejména čl. 8 Listiny a dále v souladu s čl. 10 Ústavy celou řadou vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament České republiky a jimiž je Česká republika vázána.

2.1. Listina základních práv a svobod

Málokterému institutu je z hlediska ústavního pořádku věnována taková pozornost, jako právě ochraně práva na osobní svobodu, jakožto základního právu, do kterého je realizací vazby zasazeno. Listina se právu na ochranu osobní svobody a limity pro zásah do tohoto základního práva věnuje v čl. 8, 36 odst. 3 a 40 odst. 2.

Čl. 8 Listiny je pak naprosto stěžejním ustanovením zakotvujícím základní podmínky pro záruku osobní svobody a možnosti zásahu do tohoto práva státními orgány. V první řadě tento článek deklaruje, že osobní svoboda je zaručena (odst. 1) a nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon, přičemž zcela nepřijatelné je zbavení osobní svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku (odst. 2). Následují základní limity pro realizaci zásahu do práva na osobní svobodu, včetně zakotvení konkrétních lhůt, přičemž je rozlišováno mezi zásahem do osobní svobody ve formě zadržení (odst. 3) a zatčení (odst. 4).

Podle odst. 3 je možné obviněného nebo podezřelého z trestného činu zadržet jen případech stanovených zákonem. Zadržaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu, který následně musí zadržanou osobu do 24 hodin vyslechnout a buď propustit na svobodu, nebo rozhodnout právě o vazbě. Za zmínku jistě stojí skutečnost, že právě čl. 8 odst. 3 Listiny je dosud jediným ustanovením Listiny, které bylo novelizováno, a to konkrétně ústavním zákonem č. 162/1998 Sb., kterým byla prodloužena doba zadržení z původních 24 hodin na

¹³ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 468.

současných 48 hodin. Důvodem této novely bylo, že původní 24hodinová lhůta se v praxi ukázala jako příliš krátká.¹⁴

Podle odst. 4 lze zatknout obviněného jen na základě písemného a odůvodněného příkazu soudce a takto zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce následně musí zatčenou osobu do 24 hodin vyslechnout a buď propustit na svobodu, nebo rozhodnout o vazbě.

Podle odst. 5 je zaručeno, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodu a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Odst. 6, nesouvisející s institutem vazby, pak stanoví, že osobní svobodu lze za účelem převzetí a držení v ústavní zdravotnické péči omezit jen na základě zákona a takovéto opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění musí rozhodnout do 24 hodin.

2.2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva, jakožto lidskoprávní úmluva sjednaná v rámci Rady Evropy v roce 1950, byla Českou republikou ratifikována 18. března 1992 a publikována pod č. 209/1992 Sb. a je tak mezinárodní smlouvou ve smyslu čl. 10 Ústavy, tudíž je součástí českého právního řádu a má aplikační přednost před vnitrostátními zákony.¹⁵ Za účelem zajištění plnění závazků přijatých smluvními stranami Úmluvy byl zřízen Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku.

Ochranu práva na osobní svobodu v Úmluvě zajišťuje zejména její čl. 5, který ve svých pěti odstavcích postupně, podobně jako Listina, obsahuje pozitivní i negativní závazky smluvních stran k ochraně tohoto základního práva. Právě čl. 5 je vůbec nejpodrobnějším substantivním ustanovením, které Úmluva obsahuje.¹⁶

V první řadě Úmluva v čl. 5 obsahuje garantuje, že každý má právo na osobní svobodu a osobní bezpečnost. Na tuto garanci navazuje výčet typových případů, za kterých je možné osobu ospravedlnitelně zbavit osobní svobody, kterými jsou čl. 5 písm. např. zákonné uvěznění nebo zatčení.

Odstavce 2 až 4 čl. 5 Úmluvy pak definují základní práva, která by měla být zajištěna každému, kdo byl osobní svobody zbaven. Mezi tato práva pak patří např. seznámení zatčené či zadržené osoby a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení či zadržetí a s každým obviněním proti ní.

¹⁴ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: leges, 2016, s. 269.

¹⁵ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 4-8.

¹⁶ Tamtéž, s. 469.

Konečně čl. 5 odst. 5 Úmluvy zakotvuje, že každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.

Již ze samotného textu čl. 5 Úmluvy je zřejmé, že obsahuje na poměry mezinárodních smluv velmi podrobnou právní úpravu. Právě podrobnost může být jedním ze základních příčin, proč je čl. 5 Úmluvy ustanovením, jehož výklad činil a nadále činí stranám Úmluvy snad největší obtíže. Zejména v případě čl. 5 odst. 1 písm. c) a čl. 5 odst. 3 Úmluvy, která obsahuje otázku zbavení osobní svobody v souvislosti se spácháním trestného činu, a tudíž jsou v praxi velmi frekventovaná, byl ESLP nucen v celé řadě případů vyjasňovat a blíže definovat řadu pojmů, které jsou v textu obsaženy.¹⁷

Příčinou těchto obtíží pak mohou být zejména větší či menší rozdíly v textu obou autentických znění Úmluvy, jejíž text je v původních znění v jazyce anglickém a francouzském, či různorodost právních úprav zákonných ustanoveních, které upravují omezení osobní svobody, všech smluvních stran Úmluvy.

Právě zákonná úprava všech smluvních stran Úmluvy je velmi důležitá z hlediska dodržování závazků z ní plynoucích, jelikož dojde-li tedy např. ke zbavení osobní svobody na základě zatykače, pak tento zatykač musí být v souladu nejen s požadavky stanovenými v zákoně a v požadované formě, jinak dojde nejen k porušení národního práva, ale rovněž k porušení čl. 5 Úmluvy.¹⁸

Výše uvedený význam splnění požadavků vnitrostátního práva pak potvrzuje i rozhodovací praxe ESLP, který ve své vlastní judikatuře dovozuje, že je sám oprávněn posoudit, zda bylo vnitrostátní právo dodrženo¹⁹ a že není vázán závěry národních soudů ohledně závěrů, že ke zbavení osobní svobody došlo či nikoliv.²⁰

¹⁷ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 469.

¹⁸ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: leges, 2016, s. 269.

¹⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. října 1979 ve věci *Wintertwerp proti Nizozemí*.

²⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. června 2005 ve věci *Storck proti Německu*.

3. Materiální vazební právo

Jak je uvedeno výše, materiální vazební právo je jednou z možných kategorií, na které lze vazební právo dělit, vycházejí přitom z teoretického členění vazebního práva podle V. Mandáka, který materiální vazební právo chápe jako tu jeho oblast, která „*tvorí obsahové vymezení podmínek, za nichž může být vazba uvalena.*“²¹ Mezi takové podmínky, tj. obsah materiálního vazebního práva, pak V. Mandák řadí zákonné důvody vazby a dostatečně odůvodněné podezření obviněného.²²

3.1. Zákonné důvody vazby

Obviněný může být vzat do vazby vždy jen na základě konkrétního a předem zcela jasně definovaného vazebního důvodu. Tato povinnost plyne z čl. 8 Listiny, čl. 5 Úmluvy, čl. 9 MPOPP a celé řady dalších mezinárodních smluv spadajících pod čl. 10 Ústavy.

Podle V. Mandáka si pak rozhodující orgán při rozhodování o vazbě musí před rozhodnutím o vazbě vždy položit tyto otázky:

- zda je trestní stíhání dostatečně odůvodněno;
- zda jsou tu okolnosti, které opodstatňují některou z obav uvedených v § 67 TrŘ;
- zda se použití vazby jeví jako nezbytné, zejména zda mu nelze předejít vhodnými procesními a kriminalistickými postupy nebo některým institutem sloužícím k nahrazení vazby;
- zda by použití vazby nebylo v rozporu se zásadou přiměřenosti.²³

Stěžejní právní úprava vazebních důvodů je upravena § 67 TrŘ, který uvádí celkem tři druhy vazby, tj. vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou, které v sobě konkrétní vazební důvody obsahují. Do 31. 12. 2001 TrŘ upravoval vazební podmínky pouze pozitivně. Po novelizaci TrŘ na základě zákona č. 265/2011 Sb. byly však přidány i podmínky negativní, a sice že do vazby nelze podle novelou přidaného § 68 odst. 2 TrŘ vzít obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest

²¹ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 72.

²² Tamtéž, s. 72–73.

²³ Tamtéž, s. 74–75.

odněti svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.²⁴ § 68 odst. 3 TrŘ rovněž upravuje okolnosti, za kterých se uvedené negativní podmínky nepoužijí.

3.1.1. Vazba útěková- § 67 písm. a) TrŘ

Podle V. Mandáka je útěková vazba „prostředkem, kterého lze použít pro účely trestního stíhání, především k realizaci trestní sankce.“²⁵ Tomuto účelu pak odpovídá i aktuální legální vymezení útěkové vazby v § 67 písm. a) TrŘ, podle kterého je důvodem pro uložení vazby takové jednání obviněného, ze kterého je patrná důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání, zejména nelze-li zjistit jeho totožnost ihned, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest.²⁶

Z textu § 67 písm. a) TrŘ vyplývá, že nemožnost zjištění totožnosti obviněného, absence jeho stálého bydliště či hrozba vysokého trestu, jsou pouze fakultativními okolnostmi vedoucími k důvodnosti útěkové vazby.

Co se týče pojmu *hrozí-li mu vysoký trest*, pouhá výše trestu pak sama o sobě nemůže zakládat vazební důvod podle § 67 písm. a) TrŘ a nelze se v žádném případě vyhnout individualizaci hrozícího trestu v závislosti na kontextu každého jednotlivého případu.²⁷ Za jakousi návodnou hranici, od které lze mluvit o hrozně vysokého trestu, považuje Ústavní soud sazbu osmi let, přičemž tuto hranici zároveň nelze v žádném případě vnímat jako jakýsi „bianko šek“, do kterého stačí vepsat odhad možného budoucího trestu za konkrétní stíhanou věc. Jedná se pouze o jedno z podpůrných vodítek pro uložení vazby.²⁸ Danou podpůrnou hranici osmi let pak ve své judikatuře respektuje rovněž Nejvyšší soud.²⁹

Při posuzování využití útěkové vazby by rovněž soudy měly brát v potaz snižující se riziko související s dobou, kterou obviněný strávil ve vazbě, a to s ohledem na skutečnost, že doba strávená ve vazbě se započítává do délky trestu. Za této situace se tak pokoušení obviněného, který se nachází ve vazbě, uprchnout či se skrývat, postupně snižuje, neboť se snižuje zároveň i délka možného trestu.³⁰

²⁴ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 399.

²⁵ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 75.

²⁶ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 400.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 5. června 2015, sp. zn. I. ÚS 1190/15.

²⁸ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 503.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2015, sp. zn. 11 Tvo 32/2014.

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 18. června 2014, sp. zn. I. ÚS 980/14.

3.1.2. Vazba koluzní- § 67 písm. b) TrŘ

Dalším důvodem vazby je vazba koluzní. Té je dle V. Mandáka zapotřebí využít v situaci, kdy v průběhu trestního řízení vznikne důvodná obava, založená na konkrétních skutečnostech, že obviněný bude mařit zjištění skutkových okolností, důležitých pro objasnění věci.³¹

Podle zákonné úpravy v 67 písm. b) TrŘ je pak tento vazební důvod naplněn v případě, že z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

K naplnění závěru o vzniku nebezpečí koluze se vyžaduje aktivní činnost obviněného, která směřuje k maření skutečností závažných pro trestní stíhání. Koluzním důvodem tedy nemůže být jen určitá důkazní situace, jako např. rozpory ve svědeckých výpovědích, složitost dokazování, počátek vyšetřování, kdy ještě nejsou opatřeny všechny důležité důkazy apod.³²

Zákonné vyjádření *působením na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné* lze pak chápat jako zákonem nepřipustné přímé nebo zprostředkované ovlivňování svědků, jenž je vedeno s motivem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.³³ *Jiným mařením objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání* je pak ze strany zákonodárce myšleno zejména zákonem nepřipustné působení na soudní znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukrývání listinných či věcných důkazů apod.³⁴

Koluzní důvod vazby byl v minulosti dokonce také konfrontován z hlediska jeho souladu Úmluvou, konkrétně s čl. 5. odst. 1 písm. c), a to z důvodu, že Úmluva tento vazební důvod ve svém textu výslovně neupravuje. Situaci souladu koluzní vazby s Úmluvou se tak musel zabývat Ústavní soud, který svým nálezem zamítl návrh na zrušení § 67 písm. b) TrŘ, když konstatoval, že Úmluva předpokládá a umožňuje, aby členské státy jednotlivé vazební důvody doplnily v rámci vnitrostátní právní úpravy, pokud je současně dáno důvodné podezření ze spáchání trestného činu a další okolnosti, ze kterých lze dovodit koluzní jednání.³⁵

³¹ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 97.

³² ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 314.

³³ Tamtéž, s. 315.

³⁴ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2015, s. 284.

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 26. dubna 1994, sp. zn. Pl. ÚS 1/1994.

3.1.3. Vazba předstižná- § 67 písm. c) TrŘ

Posledním vazební důvodem je vazba předstižná, upravená v § 67 písm. c) TrŘ. Tímto vazebním důvodem se realizuje důvodný zájem společnosti nejen na odhalení trestné činnosti a postižení pachatele, ale i na tom, aby vhodnými prostředky bylo trestné činnosti předcházeno.³⁶

Podle zákonné úpravy v § 67 písm. c) TrŘ je pak tento vazební důvod naplněn v případě, že z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Uvedené předpoklady předstižné vazby jsou tedy, na rozdíl od vazby útěkové a koluzní, stanoveny taxativně.

Z povahy předstižné vazby i zákonného znění je patrné, že tento důvod vazby se váže pouze k úmyslným (dolózním) trestným činům. Ve vztahu k nedbalostním (kulpózním) trestným činům pak z logiky věci nepřipadá v úvahu.

TrŘ v § 68 odst. 4 rovněž stanoví, že v případě předstižné vazby se neužijí negativní podmínky stanovené v § 68 odst. 2 TrŘ, pokud jde o trestní stíhání pro úmyslný trestný čin a s přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí obviněného do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména pak jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

3.2. Dostatečně odůvodněné podezření obviněného

Konečně zákon obsahuje také výslovné vyjádření další podmínky, za kterých může být vazba uvalena dle V. Mandáka, tj. dostatečně odůvodněné podezření obviněného.

Tato podmínka je uvedena v dovětku § 67 TrŘ, který se vztahuje ke všem třem výše uvedeným důvodům vazby a stanoví podmínku, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že:

- skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán;
- má všechny znaky trestného činu;
- jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný;
- s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.

³⁶ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 122.

Soud je při rozhodování o vazbě povinen ke všem výše uvedeným okolnostem přihlížet, a to jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem.

Co se týče vyjasnění zákonného pojmu *zjištěné skutečnosti*, tím se mají na mysli takové skutečnosti, které musejí „*dostatečným a rozumným podkladem pro odůvodněné podezření, že skutek, který naplňuje znaky trestného činu, byl spáchán, a že ho spáchal právě obviněný*“.³⁷

Požadavek jistoty bez důvodných pochybností je nezbytný až při meritorním rozhodování soudu, není však ve většině případů reálný již při rozhodování o vazbě.³⁸ Přesto, že je učinění závěru o vině ve fázi rozhodování o vazbě nereálné, a dle zákonné úpravy se ani nevyžaduje, nemůže se zároveň ani jednat o pouhé mlhavé a konkrétními skutečnostmi dostatečně neodůvodněné podezření soudu. V takovém případě by se už jednalo o neodůvodněný zásah do osobní svobody obviněného.³⁹

Co se týče povinnosti soudu zkoumat, zda nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jinak, kterou zákon v dovětku § 67 výslovně zdůrazňuje, čímž je zvláště zdůrazněna zásada přiměřenosti (zdrženlivosti), fakultativnosti a subsidiarity vazby jako zajišťovacího institutu, tato platí i v případech, kdy státní zástupce předá soudu zadrženou osobu podezřelou (§ 179e věta před středníkem TrŘ).⁴⁰ Jinými opatřeními, které má zákon pro účely nahrazení vazby na mysli, jsou:

- záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat chování obviněného, písemný slib obviněného a dohled probačního úředníka nad obviněným podle § 73 TrŘ;
- peněžitá záruka podle § 73a TrŘ;
- předběžná opatření podle § 88b a násl. TrŘ;
- náhrada vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby podle § 50 ZoSVM.

Z uvedeného výčtu lze upozornit zejména na předběžná opatření podle § 88b a násl. TrŘ. Tento institut byl v trestním řádu nově zaveden na základě novely TrŘ č. 45/2013 Sb. s účinností od 1. 8. 2013. Předběžná opatření pak „*představují taxativně vymezený okruh povinností, které lze obviněnému uložit v průběhu trestního řízení, již od zahájení trestního stíhání, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, kterým řízení končí.*“⁴¹

³⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. března 2016, sp. zn. I. ÚS 466/16.

³⁸ VICHÉREK, Roman. Důvody vazby. *Trestní právo*, 2012, č. 6, s. 16.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 747.

⁴⁰ Tamtéž, s. 748.

⁴¹ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 27.

Předběžná opatření mimo jiné mohou být uloženy jako méně invazivní opatření k nahrazení vazby koluzní (§ 67 písm. c) TrŘ) a na jejich základě lze obviněnému uložit:

- zákaz styku s určitými osobami (§ 88d TrŘ);
- zákaz vstupu do obydlí (§ 88e TrŘ);
- zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami (§88f TrŘ);
- zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě (§88g TrŘ)
- zákaz vycestování do zahraničí (§ 88h TrŘ);
- zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páchání trestné činnosti (§ 88i TrŘ);
- zákaz užívat, zdržet, nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky (§ 88j TrŘ);
- zákaz her a sázek (§ 88k TrŘ); a
- zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti (§ 88l TrŘ).

V souvislosti s uvedeným výčtem možností náhrady vazby lze také upozornit na skutečnost, že institut náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby podle § 50 ZoSVM se dosud v praxi příliš neprosadil, co je dle patrné např. podle J. Hulmákové, která jako hlavní problém tohoto institutu pro jeho praktické využití vnímá zejména absenci vhodných důvěryhodných osob právě v případě mladistvých, u kterých připadá v úvahu použití vazby.⁴²

⁴² HULMÁKOVÁ, Jana. Vazba v řízení ve věcech mladistvých deset let od účinnosti ZSM. *Státní zastupitelství*, 2013, č. 3, s. 31.

4. Formální vazební právo

Jak bylo již uvedeno výše, formální vazební právo tvoří tu oblast vazebního práva, která zahrnuje otázky týkající se procesních postupů příslušných orgánů i procesních úkonů obviněného.⁴³ Konkrétně pak podle V. Mandáka lze do oblasti formálního vazebního práva řadit „*pravomoc a příslušnost k rozhodování o vazbě, ustanovení týkající se rozhodnutí o vazbě, výsledku obviněného před rozhodnutím o vzetí do vazby, opravných prostředků a jiných podnětů k přezkoumávání důvodnosti vazby, problematiku přípustnosti vazby v jednotlivých fázích trestního řízení a některé další otázky, např. procesní lhůty vztahující se k vazbě apod.*“⁴⁴ Právě tomuto pojetí formálního vazebního práva odpovídá systematika této kapitoly, která se jednotlivými částmi této oblasti vazebního práva blíže zabývá.

4.1 Rozhodnutí o vazbě

Jako rozhodnutí o vazbě lze chápat každé rozhodnutí k tomu oprávněného orgánu, které svou povahou souvisí se vznikem, změnou, či zánikem vazby. Za základní rozhodnutí o vazbě lze považovat rozhodnutí o vzetí do vazby dle § 68 TrŘ. Rozhodnutí o vazbě má vždy formu usnesení a je proti němu přípustná stížnost. Právě § 74 odst. 1 TrŘ pak obsahuje formou odkazu na ustanovení § 68, 69, 71, 71a, 72, § 72a odst. 3, § 73 a 73a TrŘ taxativní výčet rozhodnutí, která lze charakterizovat jako rozhodnutí o vazbě.⁴⁵

Mezi taxativně vymezené rozhodnutí o vazbě pak dle výše uvedeného patří:

- a) rozhodnutí soudu (soudce), jímž se obviněný bere do vazby (podle § 68 odst. 1 TrŘ);
- b) rozhodnutí soudu (soudce) o tom, že se obviněný ponechává na svobodě vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, uložení předběžného opatření anebo přijetí peněžité záruky;
- c) rozhodnutí soudu (soudce) o tom, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (§ 72a odst. 3 věta druhá TrŘ);
- d) rozhodnutí soudce o tom, že se obviněný ponechává nadále ve vazbě (o dalším trvání vazby) podle § 72 odst. 1 a 2 TrŘ, a rozhodnutí soudu o tom, že se obviněný nadále ponechává ve vazbě podle § 72 odst. 3 věta první a druhá a odst. 4 TrŘ (při postupu podle § 72 odst. 3 věty druhé TrŘ a podle § 72 odst. 4 ve spojení s § 72 odst. 1 TrŘ),

⁴³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 72.

⁴⁴ Tamtéž, s. 74.

⁴⁵ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: leges, 2018, s. 332.

- včetně rozhodnutí soudu (samosoudce) o tom, že se obviněný nadále ponechává ve vazbě (§ 192, § 314c odst. 4, § 314o odst. 4 TrŘ);
- e) rozhodnutí soudce o propuštění obviněného z vazby při postupu podle § 72 odst. 1 a 2 TrŘ a rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby na svobodu v případech upravených v § 72 odst. 3 větě první a druhé a odst. 4 TrŘ;
 - f) rozhodnutí státního zástupce o změně důvodů vazby (§ 73b odst. 4 věta za středníkem TrŘ – jen pominul-li některý z důvodů vazby) a rozhodnutí soudu o změně důvodů vazby [§ 71 odst. 1 písm. c) a § 73b odst. 4 věta před středníkem TrŘ – jestliže byl shledán nový důvod vazby, a to popř. i některý kvalifikovaný, resp. zpřísněný, důvod vazby];
 - g) rozhodnutí soudu o tom, že se návrh státního zástupce na propuštění obviněného z vazby na svobodu v řízení před soudem zamítá [§ 71 odst. 2 písm. a) nebo b) TrŘ];
 - h) rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby na svobodu, jestliže pominuly důvody vazby nebo je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 nebo 4 [podle § 71 odst. 2 písm. a) nebo b) TrŘ anebo k žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu podle § 71a, § 73b odst. 2 TrŘ];
 - i) rozhodnutí soudu, jímž se zamítá žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu jako nedůvodná (§ 71b, § 73b odst. 2 TrŘ);
 - j) rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, že přijetí peněžité záruky je přípustné za současného určení výše peněžité záruky a způsobu jejího složení [§ 73a odst. 2 písm. a) TrŘ];
 - k) rozhodnutí soudu, že se nabídka peněžité záruky nepřijímá [§ 73a odst. 2 písm. b) TrŘ, též ve spojení s § 71a větou druhou TrŘ];
 - l) rozhodnutí státního zástupce nebo soudu, jímž se vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, uložení předběžného opatření anebo přijetí peněžité záruky obviněný propouští z vazby na svobodu [§ 73 odst. 1, § 73a odst. 1 a 2 písm. a) TrŘ, zpravidla k žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu podle § 71a, § 73b odst. 2];
 - m) rozhodnutí soudu, jímž byla žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu zamítnuta a nebyla zároveň přijata nabídka slibu, záruky, vazba nebyla nahrazena dohledem probačního úředníka, předběžným opatřením anebo nebyla přijata nabídka peněžité záruky [§ 72 odst. 3, § 73 odst. 1, § 73a odst. 2 písm. b) TrŘ];

- n) rozhodnutí soudu o tom, že peněžitá záruka připadá státu (§ 73a odst. 4 TrŘ);
- o) rozhodnutí státního zástupce nebo soudu o tom, že se peněžitá záruka zrušuje nebo se mění její výše (§ 73a odst. 5 TrŘ).⁴⁶

Předmětem výkladu a určení ohledně charakteru rozhodnutí o vazbě byla ze strany soudní judikatury i právní vědy celá řada rozhodnutí. Dle Nejvyššího soudu ČR pak např. usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu dle § 77 odst. 2 TrŘ nelze považovat za rozhodnutí o vazbě, a tudíž proti němu není dle § 141 odst. 2 TrŘ a § 74 odst. 1 TrŘ *a contrario* přípustná stížnost, jakožto řádný opravný prostředek.⁴⁷ Stejně tak nemá povahu rozhodnutí o vazbě usnesení o propuštění zatčené osoby na svobodu podle § 69 odst. 5 TrŘ. Naproti tomu usnesením o vazbě ve smyslu § 74 odst. 1 TrŘ je usnesení o nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, slibem obviněného nebo dohledem probačního úředníka nebo předběžným opatřením podle § 73 TrŘ, resp. peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ.⁴⁸

4.2 Pravomoc a příslušnost k rozhodování o vazbě

Pravomoc lze obecně definovat jako souhrn právních prostředků, které má určitý orgán k dispozici pro výkon své působnosti.⁴⁹ Z hlediska určení orgánu, který má pravomoc k rozhodování o vazbě, je tak rozhodné, jaký konkrétní orgán má v rámci právního řádu (konkr. dle příslušných ustanovení TrŘ) oprávnění vydat rozhodnutí o vazbě. Z výše uvedeného výčtu jednotlivých rozhodnutí o vazbě vyplývá, že pravomoc k rozhodování o vazbě je dána u soudu (soudce) a státního zástupce. Konkrétní rozdělení pravomocí mezi soud (soudce) a státního zástupce v přípravném řízení i v řízení před soudem je obsaženo v § 73b TrŘ, podle kterého:

- o vzetí obviněného do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. O vazbě obviněného zatčeného podle § 69 rozhoduje i v řízení před soudem soudce;
- o žádosti obviněného o propuštění z vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Nevyhoví-li státní zástupce žádosti o propuštění z vazby, je povinen ji nejpozději do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudci. Souhlasí-

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 952-953.

⁴⁷ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. června 1998 sp. zn. Stn 4/97.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 954.

⁴⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 350.

- li státní zástupce s propuštěním obviněného z vazby, může v řízení před soudem o propuštění z vazby rozhodnout předseda senátu;
- o dalším trvání vazby obviněného rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce;
 - o změně důvodů vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce; pominul-li některý z důvodů vazby, může o pominutí důvodu vazby rozhodnout v přípravném řízení i státní zástupce;
 - o žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí, které bylo obviněnému uloženo podle § 73 odst. 5 nebo § 73a odst. 3, nebo o zrušení předběžného opatření nahrazujícího vazbu rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce;
 - rozhodnutí, kterým se obviněný propouští z vazby, může v přípravném řízení učinit i státní zástupce. V případě překročení lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání vazby podle § 72 nebo překročení nejvyšší přípustné doby trvání vazby podle § 72a vydá soud a v přípravném řízení soudce nebo státní zástupce pouze příkaz k propuštění obviněného z vazby.

Z uvedeného rozdělení pravomocí mezi soud (soudce) a státního zástupce je zjevné, že pravomoc k vydání rozhodnutí o vazbě ve většině případů náleží soudu (soudci). Z uvedeného výčtu pravomocí lze rovněž uzavřít, že pravomoc k vydání rozhodnutí o vazbě náleží státnímu zástupci pouze v přípravném řízení a je omezena pouze na ta rozhodnutí, která jsou činěna ve prospěch obviněného.

V souvislosti s osobou soudce, který vydání příslušné rozhodnutí o vazbě, lze rovněž uvést, že musí jít vždy o soudce zákonného ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny, tj. soudce povoláného na základě pravidel stanovených v rozvrhu práce daného soudu. Ani momentální pracovní vytížení takového soudce pak podle Ústavního soudu není legitimním důvodem pro změnu obsazení soudu. Stejně tak ani v případě mimořádné situace, jakou je např. podání návrhu na vzetí do vazby většího počtu obviněných, nemůže soud činit u přidělování agendy jednotlivým soudcům opatření *ad hoc*. Naopak je záležitostí všech obecných soudů, aby ve svém rozvrhu práce i na tyto eventuality pamatovaly.⁵⁰

4.3 Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby

Z výše uvedené podkapitoly vyplývá, že můžeme rozlišovat celou řadu rozhodnutí k tomu oprávněných orgánů, která lze kvalifikovat jako rozhodnutí o vazbě. Jako nejdůležitější

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 1. prosince 2012, sp. zn. IV. ÚS 2053/12.

z těchto rozhodnutí, podle P. Šámala dokonce rozhodnutím o vazbě v užším smyslu,⁵¹ lze označit samotné rozhodnutí o vzetí do vazby. Rozhodnutím o vzetí do vazby se rozumí „*pozitivní rozhodnutí, že se bere obviněný do vazby.*“⁵² Takové rozhodnutí má vždy povahu usnesení a podle § 74 odst. 1 TrŘ je proti němu vždy přípustná stížnost. Spornou pak může být povaha nevyhovění návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby, ovšem v praxi se i v případech tohoto rozhodnutí používá jako právní forma rovněž výhradně usnesení.⁵³

Pravomoc k vydání rozhodnutí o vzetí do vazby náleží výlučně soudu. Tímto pravidlem je proveden požadavek čl. 8 odst. 5 Listiny, který pro vzetí obviněného do vazby výslovně vyžaduje rozhodnutí soudu. Podle § 73b odst. 1 TrŘ o vzetí obviněného do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Z hlediska způsobu vydání rozhodnutí o vzetí do vazby je tedy klíčové, v jaké fázi trestního řízení je takové rozhodnutí vydáváno.

Rozhodnutí (usnesení), kterým se bere obviněný do vazby, musí vždy splňovat zejména následující základní kritéria:

- označení soudu, který o vzetí do vazby rozhodl;
- specifikace obviněného, který se bere do vazby, která musí být provedena takovým způsobem, aby nemohlo dojít k záměně s jinou osobou. Je tedy zapotřebí uvést jméno, příjmení, datum a místo narození, popř. i rodné číslo, zaměstnání, adresa bydliště a další potřebné identifikační údaje;
- samotný výrok o vzetí do vazby, který obsahuje poukaz na některý z vazebních důvodů uvedených v § 67 TrŘ;
- odůvodnění rozhodnutí;
- poučení o opravném prostředku.⁵⁴

V případě, že byl podán návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžité záruky, a soud nevydal samostatné rozhodnutí podle § 73a odst. 2 TrŘ, je možné výrok o přípustnosti peněžité záruky a určení její výše, popř. výrok o nepřijetí peněžité záruky, včlenit přímo do rozhodnutí o vzetí do vazby.⁵⁵

Zvláštní pozornost je pak věnována samotnému odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby, případně rozhodnutí o vazbě, kterým se obviněný ve vazbě ponechává. Tato rozhodnutí

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 765.

⁵² Tamtéž, s. 899.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 899.

⁵⁴ Tamtéž, s. 902-903.

⁵⁵ Tamtéž, s. 903.

totiž nad rámec výše uvedených náležitostí, a obecných požadavků na každé rozhodnutí, musí podle § 73c TrŘ také obsahovat:

- skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán;
- konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3, a to vždy s odkázáním na podklady a důkazy, z nichž při rozhodování soud vycházel, včetně obsahu výslechu obviněného před rozhodnutím o jeho vzetí do vazby v rámci vazebního zasedání konaného v souladu s § 73d odst. 2;
- důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

Tyto obligatorní náležitosti každého rozhodnutí o vzetí do vazby byly do TrŘ vloženy novelou provedenou zákonem č. 459/2011 Sb., přičemž důvodem vložení tohoto ustanovení bylo sjednocení obsahu odůvodnění rozhodnutí o vazbě, které v minulosti vykazovali ze strany soudů poměrně výrazné odchylky.⁵⁶ Zákonodárce tedy touto novelou TrŘ rozšířil určité obligatorní požadavky kladené na obsah odůvodnění nad rámec obecných požadavků kladených na každé rozhodnutí podle § 134 TrŘ. Podle P. Šámala kromě výše uvedených náležitostí musí každé rozhodnutí o vzetí do vazby ve svém odůvodnění rovněž obsahovat tyto náležitosti:

- určení, jaké další procesní úkony předcházely rozhodnutí o vzetí do vazby (např. příkaz k zatčení, zadržení);
- časové vymezení, od kdy se počítá vazba;
- předcházelo-li zatčení nebo zadržení obviněného, uvedené údajů vztahujících se k zachování příslušné lhůty ve smyslu § 69 odst. 4, 5, § 76 odst. 4 a § 77 TrŘ;
- byly-li nabídnuty záruka, dohled probačního úředníka, slib obviněného nebo peněžitá záruka, případně bylo uloženo některé předběžné opatření, uvést, jakým způsobem se soud s těmito návrhy vypořádal.⁵⁷

Co se týče uvedení informace o tom, od kdy přesně se počátek vazby počítá, tento údaj není podle judikatury Nejvyššího soudu obligatorní náležitostí výroku usnesení o vzetí obviněného do vazby. Pokud ale není takový údaj ve výroku daného usnesení uveden, musí být

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 916.

⁵⁷ Tamtéž, s. 903.

alespoň součástí odůvodnění usnesení.⁵⁸ Z logiky věci tak vyplývá, že není-li údaj o přesném počátku vazby uveden ve výroku daného usnesení, nelze takové usnesení vydat ve zjednodušeném vyhotovení, které je příznačné absencí odůvodnění.

S rozhodnutím o vzetí obviněného do vazby také souvisí případné vyrozumění o vazbě, které se podle § 70 TrŘ bez průtahů činí vůči některému z rodinných příslušného obviněného nebo jiné osobě, u které obviněný uvede údaje potřebné k vyrozumění, jakož i zaměstnavatele obviněného, ledaže obviněný s takovýto vyrozuměním nesouhlasí. Pokud si však obviněný nepřeje, aby k vyrozumění na základě § 70 TrŘ došlo, je třeba jeho vůli respektovat. Výjimku pak představuje situace, kdy takovou vůli projeví mladiství obviněný. K takovému projevu vůle se i s ohledem na § 46 odst. 2 ZSM nepřihlíží a orgány činné v trestním řízení musí obligatorně vyrozumět o vzetí do vazby zákonného zástupce obviněného, příslušné středisko Probační a mediační služby, příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí a v případě, že jde o mladistvého, kterému byla uložena ochranná výchova, také příslušné výchovné zařízení.⁵⁹

4.3.1 Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení

Vzhledem k tomu, že i přípravné řízení je rozděleno na určitá stádia, je nejprve nutné vjasnit mezník v rámci přípravného řízení, od kterého lze rozhodnutí o vzetí do vazby vydat. Jak vyplývá již z výše uvedeného, do vazby lze vzít pouze osobu obviněnou. Mezníkem, od kterého lze rozhodnutí o vzetí do vazby vůči konkrétní osobě vydat, je tedy zahájení trestního stíhání, přičemž takové rozhodnutí lze vydat již ve stejný den, ve kterém bylo trestní stíhání vůči obviněnému zahájeno (tj. bylo mu řádně doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání).⁶⁰

Pravomoc k vydání rozhodnutí o vzetí do vazby má, jak již plyne z podkapitoly výše, jedině soud. Přesto, že dnes se takové určení soudní pravomoci jeví jako jednoznačné, nejedná se z historického hlediska o naprostou samozřejmost. Výlučná pravomoc soudu byla totiž prolomena trestním řádem z roku 1950,⁶¹ a od této doby až do účinnosti novely TrŘ č. 558/1991 Sb. o vzetí obviněného do vazby v přípravném řízení rozhodoval státní zástupce (terminologií tehdejšího trestního řádu prokurátor). Soudní pravomoc ve věcech rozhodování o vzetí do vazby pak byla omezena pouze na rozhodování o stížnosti proti usnesení státního zástupce (prokurátora), kterým byl obviněný vzat do vazby.⁶² Tento koncept v minulosti kritizoval již

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2013, sp. zn. 29 Nd 292/2013.

⁵⁹ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 527.

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 765.

⁶¹ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 155.

⁶² RŮŽIČKA Miroslav, ZEZULOVÁ Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. s. 441-445.

V. Mandák, který nejprve uvádí, že ve většině právních systémů převažuje koncepce, ve které o vzetí do vazby rozhoduje pouze soud.⁶³

Podle aktuálního znění TrŘ je k rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení věcně příslušný vždy jen okresní soud, a to dle § 26 odst. 1 TrŘ, dle kterého právě okresní soud je příslušný k provádění úkonů v přípravném řízení. Místně příslušným je pak okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh.⁶⁴ Ústavní soud v minulosti také upřesnil postup při podání příslušného návrhu státním zástupcem krajského nebo vrchního státního zastupitelství. V takovém případě aplikovat obecnou úpravu podle § 18 TrŘ,⁶⁵ tedy z množiny okresních soudů v daném obvodu působnosti státního zástupce zvolit primárně okresní soud podle místa spáchání činu a eventuálně soud podle bydliště, místa pracoviště či místa zdržování obviněného, anebo místa, kde vyšel čin najevo. Tento závěr následně Ústavní soud doplnil tím, že hlediska rozhodná pro učení místní příslušnosti dle § 18 TrŘ je třeba posuzovat rovněž s ohledem na aktuální znalosti orgánů činných v trestném řízení o skutečnostech spáchaného činu.⁶⁶ Pokud tedy např. zjištění místa spáchání skutku mohlo vést k překročení zákonné lhůty pro podání návrhu na vzetí obviněného do vazby, nedojde k porušení práva na zákonného soudce, jestliže bude první návrh na rozhodnutí soudu v přípravném řízení podán k soudu určenému podle bydliště nebo místa, kde čin vyšel najevo. Pokud následně dojde ke zjištění skutečností, na jejichž základě by byl místně příslušný jiný soud, bude v souladu s § 26 odst. 2 TrŘ i nadále příslušný původně určený soud.⁶⁷

Jak již bylo uvedeno výše, v přípravném řízení je podle § 73b TrŘ o vzetí do vazby oprávněn rozhodovat soudce, a to vždy pouze na základě návrhu státního zástupce. Typicky je takový návrh podáván vůči osobě, která byla zadržena jako osoba obviněná dle § 75 TrŘ, podezřelá dle § 76 odst. 1 TrŘ, případně pokud byla převzata policejním orgánem po omezení osobní svobody dle 76 odst. 2 TrŘ.⁶⁸

Návrh na vzetí obviněného do vazby státní zástupce podává zpravidla na základě předchozího návrhu policejního orgánu. Státní zástupce je však oprávněn daný návrh podat i čistě z vlastní vůle, tj. bez předchozího návrhu policejního orgánu. V takovém případě však

⁶³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 157.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2016, sp. zn. PL. ÚS 4/14.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. II. ÚS 4051/16.

⁶⁷ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 581.

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 900.

policejní orgán o skutečnosti, že byl z jeho strany podán návrh na vzetí obviněného do vazby, alespoň informuje.⁶⁹

Před podáním návrhu na vzetí obviněného do vazby musí státní zástupce vždy zkoumat tyto skutečnosti, se kterými se rovněž již v samotném návrhu musí vypořádat:

- zda existuje alespoň jeden z důvodů vazby (pokud již obviněný svým předchozím jednáním působil na svědky nebo spoluobviněné či jiným způsobem mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, navrhne soudu, aby i tuto skutečnost ve výroku usnesení o vzetí obviněného konstatoval);
- zvážení omezení týkajících se méně závažných trestných činů;
- důvody, které by v případě, že by obviněný již byl ve vazbě, vedly k jeho propuštění na svobodu (stejně tak důvody, které užití těchto omezení vylučují);
- zda s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením;
- vypořádání se s návrhem obviněného či jiné osoby na osobní záruku, peněžitou záruku nebo slib anebo přichází-li v úvahu dohled probačního úředníka nebo uložení některého předběžného opatření;
- vypořádání se s možností nahrazení vazby dohledem probačního úředníka nebo uložení některého předběžného opatření, jakož i k případnému uložení zákazu vycestování do zahraničí.⁷⁰

Pokud se i po zkoumání výše uvedených podmínek státní zástupce rozhodne podat soudu příslušný návrh, tento návrh musí vždy splňovat tyto náležitosti:

- osobní údaje obviněného;
- stručný popis skutkových zjištění včetně důvodů zadržení;
- trestný čin, pro který je obviněný stíhán, jeho zákonné pojmenování i číselné označení;
- zdůvodnění, které konkrétní skutečnosti představují důvody vazby,
- důvody vazby uvedené jejich zákonným pojmenováním včetně číselného označení ustanovení trestního řádu; jde-li o koluzní důvod vazby, i zakládající další trvání této vazby i po uplynutí základní lhůty, byly-li zjištěny, a návrh na to, aby v rozhodnutí byly tyto skutečnosti výslovně konstatovány;

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 901-902.

⁷⁰ Tamtéž, s. 901-902.

- stručné zhodnocení provedených důkazů, z něhož vyplývá, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že trestný čin spáchal obviněný, a jaké skutečnosti odůvodňují důvody vazby uvedené v návrhu;
- zdůvodnění, proč s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením;
- dobu zadržení s uvedením dne a hodiny a ustanovení trestního řádu, podle něhož k zadržení došlo;
- má-li obviněný obhájce, jeho jméno a sídlo;
- osobní údaje (jméno a příjmení, datum narození, bydliště, údaje k stíhané trestné činnosti) spoluobviněných, kteří se již nacházejí ve vazbě [§ 70a odst. 1 písm. g) TrŘ],
- upozornění, že je požadována účast obhájce při výslechu před soudem konaném ve formě vazebního zasedání (§ 77 odst. 2 věta druhá TrŘ),
- další důležité skutečnosti týkající se osoby obviněného, průběhu zadržení a případné vazby, zejména okolnosti důležité pro zabezpečení řádné ostrahy obviněného. Týká-li se návrh více obviněných, uvedou se všechny údaje ohledně každého z nich.⁷¹

Za situace, kdy je dán důvod nutné obhajoby a obviněný obhájce nemá a již dříve prohlásil, že si obhájce nezvolí, státní zástupce ještě před podáním návrhu na vzetí obviněného do vazby podá soudu příslušný návrh. Pokud je navíc zapotřebí účasti obviněného u vyšetřovacích úkonů po podání návrhu na jeho vzetí do vazby, uvede tuto skutečnost státní zástupce i v samotném návrhu spolu s uvedením místa a času takového úkonu. Rovněž státní zástupce soudu navrhne, jsou-li pro to splněny předpoklady, aby v příkazu k přijetí do vazby vyznačil důležité okolnosti pro umístění obviněného ve vazbě, jména spoluobviněných, kteří již jsou ve vazbě, včetně potřeby je umístit do různých věznic, upozornění na možnost sebevraždy, útěku, násilí, či na to, zda obviněný může být zařazen do práce.⁷²

Dle § 179e věta před středníkem TrŘ v situaci, kdy je státnímu zástupci předána zadržená osoba a státní zástupce na tuto osobu podává návrh na potrestání nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu, návrh na vzetí této osoby do vazby již nepodává.

Situace, které následně vyústí v podání návrhu na vzetí obviněného do vazby, mohou být v zásadě tři. V prvé řadě se jedná o situaci, kdy je tento návrh vůči osobě, která byla zatčena dle § 69 TrŘ. V takové situaci musí podle § 69 odst. 4 policejní orgán, který obviněného na

⁷¹ Čl. 32 odst. 1 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 ze dne 21. září 2009.

⁷² ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 901-902.

základě příkazu zatkl, povinen jej bezodkladně, nejpozději do 24 hodin, dodat soudu, jehož soudce daný příkaz vydal. Dále pak může být tento návrh podán v situaci, kdy je obviněný zadržen policejním orgánem dle § 75 TrŘ, podle kterého je policejní orgán toto zadržení povinen bezodkladně oznámit státnímu zástupci a předat mu opis protokolu, který sepsal při zadržení, i další materiál, který státní zástupce potřebuje, aby mohl příslušný návrh na vzetí dané osoby do vazby podat, přičemž tento návrh musí být vždy podán tak, aby daná osoba byla nejpozději do 48 hodin od provedení zadržení odevzdána soudu (v opačném případě musí být propuštěna na svobodu). Poslední situací, která předchází předání dané osoby k rozhodnutí o jejím vzetí do vazby, je její zadržení podle § 76 TrŘ, dle kterého je osoba podezřelá ze spáchání trestného činu zadržena policejním orgánem v naléhavých případech, kdy vůči ní ještě nebylo zahájeno trestní stíhání, nebo je zadržena a následně policejnímu orgánu předána jakoukoli osobou, která ji omezila na svobodě v důsledku přistižení při páchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Policejní orgán, který zadržení sám provedl nebo kterému byla tato osoba odevzdána, v případě že nebude rozptýleno její podezření ze spáchání trestného činu nebo neodpadnou důvody jejího zadržení, předá státnímu zástupci protokol o výsledku zadržené osoby spolu s vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání a další důkazní materiál tak, aby státní zástupce mohl případně podat návrh na vzetí této osoby do vazby. K rozhodnutí o vazbě musí být v daném případě daná osoba předána soudu do 48 hodin od jejího zadržení (v opačném případě musí být propuštěna na svobodu), a to podle § 76 odst. 4 TrŘ.

Soudce, kterému je příslušný návrh na vzetí obviněného do vazby doručen, musí o tomto návrhu rozhodnout urychleně, nejpozději však do 24 hodin. V této lhůtě tedy musí příslušný soudce vydat usnesení, kterým se obviněný bere do vazby nebo propustí obviněného na svobodu. V každém případě musí být obviněný na svobodu propuštěn v situaci, kdy soud v zákonné 24hodinové lhůtě rozhodnout o návrhu nestihne.⁷³

Soud má tedy k vydání rozhodnutí o návrhu na vzetí obviněného do vazby vždy stejnou, a v kontextu s obecnou rozhodovací praxí soudu, velmi krátkou lhůtu, aby byl schopen seznámit se nejen se samotným návrhem, ale rovněž se příslušným podkladovým materiálem, který tvoří jeho přílohy. Z uvedeného je zřejmé, že tato povinnost staví konkrétního soudce do velmi obtížné situace, ve které se střetá zákonný požadavek na velmi urychlené vydání rozhodnutí, a zároveň požadavek na řádné objasnění dané věci, se kterým úzce souvisí výše uvedený požadavek na řádné a úplné odůvodnění rozhodnutí, kterým se bere obviněný do vazby. Z logiky věci je tak patrné, že je-li daná věc skutkově velmi složitá a přílohou daného

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 900.

návrhu je značné množství důkazního materiálu (např. sofistikovaná hospodářská trestná činnost), musí se soudce rozhodující o takovém návrhu alespoň v hrubých rysech spolehnout na dílčí skutkové závěry státního zástupce, které jsou v takovém návrhu uvedeny. I s ohledem na běh takto krátkých lhůt pro bezvadné vypořádání soudce rozhodujícího o vazbě se lze setkat s kritikou ze strany odborníků, směřující zejména na problematiku situaci při plnění těchto povinností u soudců nejmenších soudů v rámci České republiky, kde dokonce osoba rozhodující o návrhu na vzetí obviněného do vazby nemusí být profesně primárně zaměřena na oblast práva trestního, a ještě v o to komplikovanější situaci se tak z objektivních důvodů nachází.⁷⁴

4.3.2 Rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení před soudem

Ve fázi řízení před soudem již o vzetí obviněného do vazby rozhoduje zásadně senát, přičemž výjimku z tohoto pravidla představuje situace, kdy i v řízení před soudem rozhoduje o vazbě soudce, pokud daná osoba byla zatčena dle § 69 TrŘ.⁷⁵ Dle § 314b TrŘ pak může i v řízení před soudem o vazbě rozhodovat samosoudce, a to v těch věcech, které spadají do jeho působnosti při rozhodování ve věci samé dle § 314a TrŘ.

V této fázi řízení již zákon nevyžaduje, aby rozhodnutí o vzetí do vazby předcházelo podání návrhu ze strany státního zástupce, jako je tomu v případě přípravného řízení. Nic však nebrání tomu, aby tento návrh byl stáním zástupcem podán i ve fázi řízení před soudem.

Samotné rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby je, stejně jako v přípravném řízení, vydáno formou usnesení a jsou na něj kladeny stejné zákonné náležitosti, jaké jsou podrobně uvedeny výše.⁷⁶

4.4 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Dle § 74 TrŘ lze proti rozhodnutí o vazbě podat stížnost, jakožto řádný opravný prostředek proti takovému usnesení. Subjekty, oprávněnými k podání stížnosti jsou:

- státní zástupce;
- obviněný;
- ve prospěch obviněného osoby naznačené v § 142 odst. 2 TrŘ a § 72 odst. 1 a 2 ZoSVM;

⁷⁴ VÁVRA, Libor. *Rozhodování v přípravném řízení a jeho současné problémy z pohledu soudce, jak jsem je možná popsal na konferenci Unie státních zástupců - část II.* [online]. *pravni prostor.cz*, 28. března 2018 [cit. 21. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhodovani-v-pripravnem-řízení-a-jeho-soucasne-problemy-z-pohledu-soudce-jak-jsem-je-mozna-popsal-na-konferenci-unie-statnich-zastupcu-cast-ii>.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 900.

⁷⁶ Tamtéž, s. 899-900.

- osoba, která se souhlasem obviněného složila peněžitou zárukou, ohledně rozhodnutí týkajících se takové peněžité záruky.⁷⁷

O podání stížnosti proti rozhodnutí o vazbě, které vydal státní zástupce, rozhoduje vždy podle § 146a odst. 1 TrŘ soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce vydávající napadené rozhodnutí, a to do pěti dnů od právní moci napadeného rozhodnutí, přičemž právní mocí je § 146 odst. 1 myšleno právní moc absolutní. Proti rozhodnutí o vazbě vydanému soudem rozhoduje vždy nadřízený soud dle § 146 odst. 2 písm. c), a to zásadně v senátu.

Soudní praxe se také v minulosti musela vypořádat se situací případné podjatosti soudce, který rozhodoval o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě. Dle § 30 odst. 2 věta druhá TrŘ je totiž po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení soudce, který v projednávané věci v přípravném řízení nařídil domovní prohlídku, nebo prohlídku jiných prostor a pozemků, vydal příkaz k zadržení nebo příkaz k zatčení nebo rozhodoval o vazbě osoby, na kterou byla následně podána obžaloba nebo s níž byla sjednána dohoda o vině a trestu. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud uzavřel, že rozhodování o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě není rozhodováním o vazbě v přípravném řízení ve smyslu § 30 odst. 2 věty druhé TrŘ,⁷⁸ nebude ani soudce účastníci se takového rozhodování nadále z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen.

Stížnost proti rozhodnutí o vazbě obecně nemá odkladný účinek, přičemž tento závěr lze dovodit již ze samotného smyslu a účelu vazby a z nich plynoucí nutnosti trvat na okamžitém účinku daného rozhodnutí. V opačném případě by totiž nastáním odkladného účinku takové stížnosti byl zcela popřen smysl a účel daného rozhodnutí o vazbě. Odkladný účinek však má stížnost stran proti rozhodnutí o případnutí peněžité záruky státu a stížnost proti rozhodnutí o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Pokud však byl vyhlášení takového rozsudku přítomen státní zástupce, má jeho stížnost odkladný účinek pouze v případě, byla-li podána ihned po vyhlášení předmětného rozhodnutí.⁷⁹

4.5 Vazební zasedání

Vazební zasedání, jako zvláštní typ zasedání, které nahradilo rozhodování soudu o vazbě v neveřejném zasedání a umožnilo účast obviněného při něm i jeho výslech ke skutečnostem podstatným pro rozhodnutí o vazbě, je relativně novým institutem trestního práva v České republice, zařazeným do TrŘ na základě novely TrŘ č. 459/2011 Sb., která nabyla

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 955.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. 7 Tz 68/2011.

⁷⁹ §74 odst. 2 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

účinnosti dnem 1. 1. 2012. Tato novela byla zejména reakcí na aktuální potřebu souladu trestního řízení s judikaturou Ústavního soudu a rovněž ESLP.⁸⁰

Ústavní soud zejména svým nálezem z roku 2005 zrušil tehdejší ustanovení § 242 odst. 2 TrŘ, které dostatečně neumožňovalo obviněnému vyjádřit se ke všem podstatným okolnostem vedoucím k případnému rozhodnutí soudu o vazbě. Ústavní soud ve svém nálezu, kterým předmětné ustanovení zrušil z důvodu jeho rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy, konstatoval, že neveřejné zasedání, které neumožňuje obviněnému dostatečně se vyjádřit, nesplňuje kritéria vyplývající z čl. 5 odst. 4 Úmluvy.⁸¹

I v reakci na uvedený nálezn Ústavního soudu byl tedy zaveden institut vazebního zasedání, a to konkrétně v § 73d až 73g TrŘ. Vazební zasedání se uplatňuje vždy při rozhodování o vzetí obviněného do vazby a rovněž na další případy rozhodování o vazbě obviněného, jejichž důsledkem je zpravidla ponechání obviněného ve vazbě.⁸²

Co se týče účelu vazebního zasedání, tím je „*umožnit obviněnému vyjádřit se i k dalším otázkám, jež jsou pro rozhodnutí o vazbě významné.*“⁸³

Smyslem vazebního zasedání naopak v žádném případě není posouzení viny obviněného, ale pouze existence tzv. *důvodného podezření*, jakožto jedné z podmínek vzetí obviněného do vazby nebo jeho ponechání ve vazbě.⁸⁴ Opačný závěr by byl pochopitelně zcela proti smyslu a účelu vazby, jakožto zajišťovacího institutu trestního řízení. Rovněž je třeba upozornit, že i s ohledem na velmi krátké lhůty pro rozhodnutí o vazbě, ve kterých může být i samotný závěr o důvodném podržení velmi problematický, by byla nutnost úplného a komplexního posouzení viny obviněného zcela nereálná.

V případě, že se koná hlavní líčení dle § 196 až 231 TrŘ nebo veřejné zasedání dle § 232 až 239a TrŘ, jehož se účastní obviněný, je možné v jejich průběhu rozhodnout o vazbě, čímž je zároveň zachováno právo obviněného být slyšen.⁸⁵ Teprve pokud soud takového postupu nevyužije, nebo pokud tento postup nepřichází v úvahu, využije se forma vazebního zasedání.⁸⁶ Pokud se hlavní líčení koná bez účasti obviněného, rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nepřichází v úvahu.⁸⁷ Právní úprava rovněž předpokládá vydání rozhodnutí v rámci hlavního líčení nebo veřejného zasedání, je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám.⁸⁸

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 924-925.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04.

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 926.

⁸³ Tamtéž, s. 926-927.

⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. června 2012, sp. zn. III. ÚS 297/12.

⁸⁵ § 73d odst. 1 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 927.

⁸⁷ Tamtéž, s. 927.

⁸⁸ § 73d odst. 1 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Text zákona, konkrétně větu *je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám*, však nelze vnímat jako striktní podmínku, která musí být vždy naplněna, aby lze podle § 74d odst. 1 bylo možné postupovat. Dle P. Šámala se jedná pouze o vyjádření určitého důrazu na to, aby se tímto směrem postup soudu zaměřoval.⁸⁹

Pokud o vzetí obviněného do vazby rozhoduje soud mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo pokud rozhoduje soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení, rozhoduje podle § 73d odst. 2 TrŘ vždy ve vazebním zasedání. Za těchto podmínek je tedy konání vazebního zasedání k rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby obligatorní.

Nad rámec výše uvedeného lze konat vazební zasedání v případě, že o to výslovně požádá sám obviněný, popř. pokud soud nebo v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě, a to na základě § 73d odst. 3 TrŘ. V případě, že o konání vazebního zasedání obviněný sám požádá, není podle § 73d TrŘ třeba jej konat, jestliže:

- obviněný se jej následně odmítl zúčastnit;
- obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uvádění okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě;
- zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech,
- pokud se obviněný propouští z vazby.

Jedním z významných charakteristických prvků, vyjádřeným v § 73f odst. 3 TrŘ, je, že vazební řízení se koná bez účasti veřejnosti. Je-li konáno vazební zasedání, účastní se ho podle § 73f odst. 2 TrŘ vždy povinně obviněný, jehož účast může být zajištěna i prostřednictvím videokonferenčního zařízení. S účinností novely TrŘ řádu tedy došlo k zavedení obligatorního výslechu obviněného v rámci vazebního zadání, jejíž absence byla do té doby, zejména v souvislosti s rozhodováním o dalším trvání vazby, značně kritizována ze strany odborníků, např. J. Herzcega.⁹⁰ § 73f odst. 2 TrŘ naopak nevyžaduje, aby se vazebního zasedání povinně účastnil také státní zástupce nebo obhájce obviněného. Dlužno však podotknout, že i když není přítomnost státního zástupce a obhájce obviněného obligatorně vyžadována, musejí být tyto osoby o konání vazebního zasedání vždy alespoň vyznamenané.

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 928.

⁹⁰ HERZCEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, s. 15.

4.6 Trvání vazby

4.6.1 Přezkoumávání trvání důvodů vazby

Po vzetí obviněného do vazby TrŘ v § 71 odst. 1 stanovuje povinnost orgánů činných v trestním řízení přezkoumávat průběžně v každém období, zda důvody vazby u obviněného stále trvají nebo se nezměnily a zda nejsou splněny předpoklady pro nahrazení vazby některým opatřením nahrazujícím vazbu. Nutno zdůraznit, že tato povinnost se netýká pouze soudu či státního zástupce, ale rovněž i policejního orgánu.⁹¹ Při plnění této povinnosti jsou zároveň povinny přihlížet k tomu, zda ponechání obviněného ve vazbě vyžaduje obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání skončit, a zda by propuštěním obviněného z vazby bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.“⁹²

V souvislosti s potřebou průběžného přezkoumávání důvodnosti trvání vazby v čase zároveň platí, že skutečnosti, které odůvodňovaly uložení vazby v počáteční fázi trestního stíhání, již po určité době sami o sobě nemusejí k trvání vazby postačovat. S ohledem na posuzování takových situací byla ESLP vytvořena tzv. *doktrína zesílených důvodů*, která byla rozvinuta zejména ve věci *Rokhlina vs Ruská federace* a *Janulis vs Polsko*.^{93 94} Podle této doktríny jsou pak obecné soudy „*povinny respektovat požadavek nezbytnosti existence zesílených vazebních důvodů pro trvání vazby, jinak nelze pokračující omezení osobní svobody, byť k uvalení vazby mohlo dojít na základě důvodného podezření, aprobovat.*“⁹⁵

Doktrínu zesílených důvodů následuje rovněž Ústavní soud, dle kterého by obecné soudy měly v rámci průběžného přezkumu důvodnosti trvání vazby postupovat tak, aby pouze nerekapitulovaly závěry předchozího rozhodování o vazbě, bez toho, aby v reálném čase, kdy důvodnost vazby přezkoumávají, zvážily námitky obviněného a zkoumaly, zda konkrétní skutečnosti zakládající důvodnost vazby v počáteční fázi tr. stíhání během delšího trvání vazby již neztratily na významu či přesvědčivosti.⁹⁶

Zákon rovněž v § 71 odst. 1 TrŘ vymezuje případy, kdy soudce či soud (pokud rozhoduje o stížnosti proti rozhodnutí soudce), povinně zkoumá uvedené skutečnosti daného případu, pokud rozhoduje o:

⁹¹ RŮŽIČKA, Miroslav, CHROMÝ, Jakub, PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. „Vazební“ novela trestního řádu a její dopad na činnost státních zástupců. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 1, s. 17.

⁹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 808.

⁹³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. dubna 2005 ve věci *Rokhlina* proti Rusku.

⁹⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. listopadu 2008 ve věci *Janulis* proti Polsku.

⁹⁵ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 532.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. května 2015, sp. zn. I. ÚS 217/15.

- žádosti obviněného o propuštění z vazby;
- návrhu státního zástupce na rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě;
- změně důvodů vazby, jestliže byl shledán nový důvod vazby; nebo
- stížnosti proti usnesení státního zástupce o vazbě.

Konečně § 71 odst. 2 také stanovuje povinnost neprodleně obviněného z vazby propustit, pokud pominul důvod vazby, nebo pokud je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 nebo 4.

4.6.2 Žádost obviněného o propuštění z vazby

Dle § 71a TrŘ má obviněný právo kdykoli po právní moci rozhodnutí, kterým je vzat do vazby, žádat o propuštění z vazby. Žádost může nárokovat buď jako propuštění z vazby bez dalšího, nebo spojit s návrhem na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu. Zákon nestanoví již konkrétní lhůtu, ve které musí soud o takovém návrhu rozhodnout, když pouze stanoví, že o něm musí rozhodnout neprodleně. Neprodlené rozhodnutí je pak třeba podle A. Draštíka vykládat jako časový úsek, ve kterém je třeba vydat rozhodnutí co nejdříve je to objektivně možné.⁹⁷

Postup při rozhodování o žádosti o propuštění z vazby je stanoven v § 73b odst. 2 TrŘ, podle kterého o ní rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce, avšak pouze pokud jde o rozhodnutí kladné. Pokud státní zástupce návrhu na propuštění z vazby nevyhoví, předloží nejpozději do 5 pracovních dnů od jejího doručení žádost, včetně trestního spisu a odůvodnění svého zamítavého postoje, k rozhodnutí soudci a o tomto postupu vyrozumí obviněného. Je-li žádost předložena obviněným ve fázi řízení před soudem, rozhoduje o ní soud. Pokud však s daným návrhem souhlasí státní zástupce, postačí souhlas předsedy senátu.

I v případě žádosti o propuštění z vazby ve smyslu § 71a TrŘ je s ohledem na zachování zásady ústnosti umožněno obviněnému ještě před rozhodnutím o jeho žádosti konat na jeho eventuální žádost osobní slyšení před soudem. O právu žádat takové slyšení musí být obviněný vždy řádně poučen, přičemž nerespektování takového postupu by bylo porušením čl. 38 odst. 2 Listiny.⁹⁸ Nedostatek osobního slyšení však nemá za následek porušení uvedeného článku Listiny, pokud se již mohl obviněný k dalšímu trvání vazby vyjádřit v rámci hlavního líčení

⁹⁷ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 537.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2015, sp. zn. I. ÚS 3944/14.

nebo veřejného zasedání, při kterých by měl možnost učinit jakýkoli návrh týkající se oprávněnosti vazby či navrhnout nahrazení vazby některým z jiných zajišťovacích institutů.⁹⁹

Pokud byla takováto žádost obviněného zamítnuta, může ji obviněný opakovat (pokud neuvede jiné důvody) nejdříve po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým se jeho žádost zamítá.¹⁰⁰ Pokud tuto povinnost obviněný nebude respektovat a opětovně podá žádost o propuštění z vazby před uplynutím lhůty 30 dnů a neuvede v ní jiné důvody, soud se jím nebude věcně zabývat a dle soudní praxe obviněnému pouze přípisem sdělí, že jeho žádost byla podána v rozporu s § 71a a nebude o ni tudíž rozhodovat. Takovéto sdělení je však oprávněně obviněnému zaslat pouze soud a nikoli státní zástupce.¹⁰¹

V průběhu přípravného řízení může také nastat situace, kdy dozorový státní zástupce vydá rozhodnutí o postoupení trestního stíhání dle § 171 TrŘ, o zastavení trestního stíhání dle § 172 TrŘ, o přerušení trestního stíhání dle § 173 TrŘ, o podmíněném zastavení dle § 307 TrŘ, o schválení o narovnání dle § 309 TrŘ, či v případě mladistvého o odstoupení od trestního stíhání dle § 70 ZoSVM. Vydání jakéhokoliv z těchto rozhodnutí má pak za následek neprodleně propuštění dotčené osoby z vazby, a to i v situaci, kdy takové rozhodnutí ještě nenabylo právní moci.¹⁰²

4.6.3. Rozhodování o dalším trvání vazby

TrŘ v § 72 stanovuje povinnost soudce nejpozději každé tři měsíce od právní moci usnesení o vzetí obviněného do vazby rozhodnout o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští. Pokud ve stanovené lhůtě není o dalším setrvání obviněného ve vazbě rozhodnuto, musí být neprodleně propuštěn na svobodu. I v řízení o dalším trvání vazby se plně realizuje zásada rovnosti zbraní a platí, že: „*rozhodnutí, kterým soud nařídí pokračování vazby, nesmí k odůvodnění použít těch částí vyšetřovacího spisu, ke kterým se obhajoba nemohla vyjádřit.*“¹⁰³ Okamžikem, kterým začíná běžet uvedená tříměsíční lhůta je pak právní moc usnesení o vzetí obviněného do vazby nebo právní moc jiného rozhodnutí o vazbě. Podle Ústavního soudu je pro běh lhůty rozhodující nikoli absolutní právní moc daného usnesení, ale právní moc relativní, reflektující právní moc ve vztahu k

⁹⁹ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 538.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 538.

¹⁰¹ ŠAMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 823.

¹⁰² DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 534.

¹⁰³ ŠTĚPÁN, Jan. V řízení o vazbě doplňuje evropská úmluva náš trestní řád. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 6-7, s. 60.

obviněnému.¹⁰⁴ Opačný přístup, tj. vázanost na absolutní právní moc usnesení, by mohla ve svém důsledku znamenat výrazné prodloužení lhůty k přezkoumání důvodnosti trvání vazby, což by zcela jistě bylo odchýlením se od smyslu a účelu ustanovení § 72 TrŘ.

Nutno podotknout, že daná povinnost soudu přezkoumat trvání vazby z moci úřední platí pouze v případě, že v uvedené tříměsíční lhůtě nebylo znovu rozhodnuto o vazbě, a to např. při předběžném projednání obžaloby nebo do 30 dnů od podání obžaloby.¹⁰⁵

Uvedené rozhodnutí činí soudce jedině na základě předchozího návrhu státního zástupce, který je tento návrh povinen soudu předložit nejpozději 15 dnů před uplynutím dané tříměsíční lhůty.¹⁰⁶ Právě tato patnáctidenní lhůta přináší celou řadu otázek a interpretačních nejasností, které jsou předmětem častých diskuzí, sporů a rozhodovací činnosti orgánů činných v trestním řízení, často řešených až na poli Nejvyššího či Ústavního soudu. Mezi jednotlivé interpretační otázky této patnáctidenní lhůty, které jsou níže blíže objasněny, pak v souhrnu patří:

- povaha patnáctidenní lhůty;
- pravidla pro počítání patnáctidenní lhůty;
- následek marného uplynutí patnáctidenní lhůty;
- následek pozdního doručení návrhu;
- možnost soudu rozhodovat o opožděně podaném návrhu;
- postup státního zástupce v případě podání obžaloby;
- možnosti státního zástupce, pokud nestihne podat příslušný návrh lhůtě.¹⁰⁷

Co se týče povahy patnáctidenní lhůty, je předmětem výkladu otázka, zda se jedná o lhůtu pořádkovou, nebo propadnou, jelikož TrŘ sám explicitně tuto povahu lhůty nestanovuje. Přesto, že se v minulosti Nejvyšší i Ústavní soud k povaze této lhůty poměrně často vyjadřovaly, jednalo se v zásadě o závěry buď všeobecně neaplikovatelné, nebo dokonce navzájem rozporné.¹⁰⁸ Za konečně definitivní závěr, označující danou lhůtu za propadnou, lze považovat názor vyjádřený Vrchním soudem v Praze z roku 2015, podle kterého „*patnáctidenní lhůta k podání návrhu státního zástupce na vydání rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby podle § 72 odst. 2 tr. ř. je prekluzivní, jejím marným uplynutím nepřichází v úvahu další trvání vazby*

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. února 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14.

¹⁰⁵ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, str. 541.

¹⁰⁶ § 72 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁷ JÍLOVEC, Michal. K patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 72 odst. 2 TrŘ. *Právní rozhledy*, 2018, č. 7, s. 253.

¹⁰⁸ Tamtéž.

*obviněného a nemohou trvat ani instituty vazbu nahrazující podle § 73 a § 73a tr. ř.*¹⁰⁹ K tomuto výkladu se následně ve své rozhodovací praxi souhlasně připojil rovněž Nejvyšší a Ústavní soud.¹¹⁰

Pro počítání této specifické patnáctidenní lhůty je potřeba poukázat na to, že patnácti dny, které musejí předcházet konci tříměsíční lhůty podle § 72 odst. 2 TrŘ, se rozumí celých patnáct dnů předcházejících dni, ve kterém dojde k uplynutí lhůty tří měsíců. Pro počátek běhu lhůty je pak určující okamžik doručení návrhu na soud, přičemž do lhůty se nezapočítává den, kdy nastala tato událost rozhodná pro počátek lhůty, a to na základě uplatnění § 60 odst. 1 TrŘ. Fakticky se tedy musí jednat nejpozději o šestnáctý den před koncem tříměsíční lhůty, tj. den před předcházející 15 dnům přede dnem, ve kterém dojde k uplynutí lhůty tří měsíců.¹¹¹

Následek marného uplynutí lhůty je v praxi jedním z nejpalcivějších problémů souvisejících s patnáctidenní lhůtou. Jak je naznačeno již výše, následek marného uplynutí lhůty, tj. situace, kdy státní zástupce řádně a včas nepodá příslušný návrh soud, je podle judikatury jedině vydání příkazu k propuštění obviněného z vazby podle § 76a odst. 2 písm. a) TrŘ *per analogiam*.

S ohledem na výše uvedené, zejména v souvislosti s nutností vydat příkaz k propuštění obviněného z vazby, s největší pravděpodobností nelze než uzavřít, že pokud státní zástupce doručí soudu příslušný návrh až po uplynutí patnáctidenní lhůty, nebude o takto doručeném návrhu příslušný soudce vůbec rozhodovat. M. Jírovec k takové situaci rovněž uvádí, že: *„pokud by byl státní zástupce pasivní a návrh podal opožděně či jej nepodal vůbec, nelze jakoukoliv jeho další aktivitu směřující ke zhojení způsobeného porušení zákona (opožděné či žádné podání návrhu) považovat za zákonnou ani za ústavně konformní.*¹¹² Pokud by tedy soud skutečně chtěl o daném návrhu rozhodovat a návrhu vyhovět, jednalo by o vazbu nezákonnou, byť by se z hlediska trvajících vazebních důvodů mohlo stále jednat o vazbu důvodnou. Stejně tak by šlo o nezákonnou vazbu v době, ve které již uplynula patnáctidenní lhůta pro podání návrhu státním zástupcem, do momentu rozhodnutí soudu o pozdně podaném návrhu.

Další otázkou, která není v TrŘ explicitně řešena, je postup státního zástupce v případě, že ve zbývajících patnáctidenní lhůtě stanovené pro podání návrhu na ponechání obviněného ve vazbě podá proti obviněnému obžalobu, tj. učiní úkon ukončující přípravné řízení a zahajující

¹⁰⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. července 2015, sp. zn. 4 To 67/2015.

¹¹⁰ JÍLOVEC, Michal. K patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 72 odst. 2 TrŘ. *Právní rozhledy*, 2018, č. 7, s. 253.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

další fázi trestního řízení, kterým je řízení před soudem. Tato otázka pak byla vyřešena Ústavním soudem v roce 2013 se závěrem, že „pokud se věc dostává obžalobou před soud, státní zástupce a soudce z přípravného řízení jsou tímto okamžikem z dalšího rozhodování o tom, zda vazba trvá nebo ne, vyloučeni a soudu po podání obžaloby automaticky a zcela bez ohledu na to, v jaké fázi tříměsíční lhůty z § 72 odst. 1 TrŘ k podání obžaloby došlo, začíná běžet nová povinná lhůta k rozhodnutí v délce 30 dnů.“¹¹³

Poslední otázkou jsou pak možnosti státního zástupce v případě, že zjistí marné uplynutí posledního dne pro zachování patnáctidenní lhůty k podání návrhu na ponechání obviněného ve vazbě. Ani tyto možnosti nejsou v TrŘ řádu explicitně uvedeny. Další postup bude tedy záviset zejména na zvolené procesní taktice příslušného státního zástupce. Jak je již výše uvedeno, obviněného je nutné v takové situaci propustit z vazby na svobodu, přičemž v opačném případě by šlo o vazbu nezákonnou. Jako možná reakce se tedy nabízí buď možnost státního zástupce akceptovat propuštění obviněného na svobodu bez dalšího. Pokud však státní zástupce v takovém případě nepovažuje propuštění obviněného za příhodné a rovněž trvají důvody vazby, může být další možností neprodleně provést kroky k nahrazení vazby některým z institutů nahrazujících vazbu podle § 73 a 73a TrŘ. S odkazem na výše uvedené by konečně mohlo být další možností státního zástupce podání obžaloby vůči obviněnému. Daný postup, pochopitelně při projevu vůle státního zástupce o vědomostí a úmyslu k podání obžaloby nikoli z důvodu pouhého zhojení uplynutí propadlé lhůty, ale z důvodu přesvědčení o nutnosti posunu trestního řízení do další fáze, je i v souladu s judikатурním postupem Ústavního soudu, podle kterého „za situace, kdy státní zástupce věděl, že před uplynutím lhůty 3 měsíců podá obžalobu, nemělo by smysl, aby podle § 72 odst. 2 TrŘ podával nejpozději 15 dnů před uplynutím tříměsíční lhůty soudu návrh na rozhodnutí o dalším trvání vazby.“¹¹⁴

Rozhodnutí o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští, je povinen vždy učinit soud nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba proti obviněnému, který se nachází ve vazbě, je mu v souvislosti s takovou osobou podán návrh na schválení dohody o vině a trestu, nebo je mu doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo přikázání věci. Pokud ve stanovené lhůtě není o dalším setrvání obviněného ve vazbě rozhodnuto, musí být neprodleně propuštěn na svobodu.¹¹⁵

I v případě tohoto periodického rozhodování je potřeba brát vždy v úvahu plynutí času a jeho vlivu na eventuální oslabení vazebních důvodů, které mohou, i s ohledem na výše

¹¹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. října 2013, sp. zn. I. ÚS 1863/13.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

uvedenou doktrínu zesílených důvodů, ve svém důsledku znamenat nutnost obviněného propustit z vazby na svobodu.

4.6.4 Nejvyšší přípustná doba vazby

S ohledem na zachování zásady zdrženlivosti a přiměřenosti vazby zákon stanoví maximální možnou dobu, po kterou může vazba trvat, přičemž takových dob stanoví hned několik dob v závislosti na závažnosti trestného činu, pro který je trestní řízení vedeno. V návaznosti na zásadu zdrženlivosti a přiměřenosti, stejně tak jako na stanovenou maximální dobu vazby, jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyřizovat tzv. vazební věci přednostně a s co největším urychlením.¹¹⁶

Dle § 72a TrŘ může vazba trvat vždy jen nezbytně nutnou dobu. Celková doba trvání vazby pak v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin;
- dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin;
- tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin;
- čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle TrZ uložit výjimečný trest;

Z výše uvedených dob pak připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. Podle judikatury pak TrŘ nepřipouští jakékoliv přesuny mezi těmito lhůtami, které by vždy byly v neprospěch obviněného.¹¹⁷ V případě, že tyto fáze trestního řízení nejsou skončeny před uplynutím maximální doby trvání vazby, musí být obviněný nejpozději v poslední den této lhůty z vazby propuštěn. V případě souběhu trestných činů, je-li o nich vedeno společné řízení, je pro určení maximální doby vazby rozhodující čin nejpřísněji trestný. Pokud by však jeden ze společných skutků byl vyloučen ze společného řízení ve smyslu § 23 odst. 1 TrŘ a věc byla pravomocně skončena anebo skončena již v přípravném řízení, byla by maximální doba vazby učena podle ostatních trestných činů. Naopak v případě, že došlo k spojení věcí ve smyslu § 20 odst. 1 a § 23 odst. 3 TrŘ a u jedné z nich by byla stanovena vyšší maximální délka trvání vazby, byla by právě tato délka určující.¹¹⁸ Pokud skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, je jiným trestným činem, a délka již vykonané vazby přesáhla maximální možnou délku, musí být podle § 72a odst. 2 TrŘ obviněný neprodleně propuštěn z vazby.

¹¹⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 181.

¹¹⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. ledna 2002, sp. zn. 4 To 3/2002.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 850.

Zvláštní úprava maximální délky vazby je však upravena u vazby koluzní (§ 67 písm. b) TrŘ). Ta může podle § 72a odst. 3 TrŘ trvat nejdéle tři měsíce, a to bez ohledu na závažnost spáchaného trestného činu. Nad rámec trvání této lhůty však může soud (po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu) nebo soudce na základě návrhu státního zástupce (v přípravném řízení) rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě, bylo-li zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Dle § 72a odst. 4 TrŘ se pak trvání vazby počítá ode dne, kdy došlo k omezení svobody obviněného. Pokud je věc vrácena státnímu zástupci k došetření, pokračuje běh lhůty, která připadá na přípravné řízení, ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci. Zatímco běh lhůty v případě vrácení věci státnímu zástupci k došetření je v zásadě jednoznačný již je zákonného znění, určení konkrétního dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného, z díkce zákona zcela jednoznačné není. Okamžik omezení osobní svobody obviněného je podle P. Šámala nutno vykládat materiálně, a nikoliv na základě uvedení daného údaje v protokolu o zadržení či zatčení obviněného, přesto že tento údaj je jedním ze základních údajů, ze kterých lze takový okamžik dovodit.¹¹⁹ K omezení osobní svobody obviněného může dojít rovněž na základě ustanovení jiných právních předpisů, např. dle § 26 odst. 1 písm. a) až f), § 27 odst. 1, § 61 odst. 5, § 63 odst. 3 a § 65 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 11 odst. 1, § 30 odst. 2, § 32 odst. 3 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, § 11 odst. 6, § 12 odst. 3 a 6, § 13 odst. 1 a 3 zákona č. 300/2013 Sb., o vojenské policii, nebo dle § 28 odst. 5, § 29 odst. 4 a § 30 odst. 1 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, pokud k němu došlo v souvislosti s trestním řízením.¹²⁰

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 855.

¹²⁰ Tamtéž.

5 Komparace se zahraniční právní úpravou vazebního práva ve vybraných zemích

5.1 Právní úprava vazby ve Slovenské republice

Právní úprava vazby je ve Slovenské republice na ústavní úrovni upravena v čl. 17 ústavy, který zejména stanoví, stejně jako Ústava, že do vazby lze vzít osobu jen z důvodů stanovených zákonem.¹²¹ Zákonem, který dle ústavního zmocnění vazbu upravuje, je pak zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, přičemž stěžní úpravu vazby upravuje jeho § 71 a násl.

Stejně jako v případě právního řádu České republiky i slovenský trestní řád stanoví vazební důvody taxativně. Do vazby lze vzít pouze osobu obviněnou, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má znaky trestného činu, existuje důvodné podezření, že skutek spáchal obviněný a z jeho jednání nebo dalších skutečností vyplývá důvodná obava, že:

- uprchne nebo se bude skrývat, aby se tam vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména pokud není možné zjistit jeho totožnost ihned;
- bude působit na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání; nebo
- bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná spáchá trestný čin který připravoval nebo kterým hrozil.¹²²

Z uvedeného tedy vyplývá, je slovenská právní úprava rovněž rozlišuje druhy vazby na vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou.

Co se týče orgánů, které jsou oprávněny vydat rozhodnutí o vazbě, těmi jsou dle TrP soud a v přípravném řízení soudce na základě obligatorního návrhu státního zástupce. Stejně jako TrŘ i TrP vyžaduje umožnění obviněnému vyjádřit se k věci ještě před tím, než je rozhodnuto o jeho vzetí do vazby. Samotné rozhodnutí o vazbě musí obsahovat uvedení skutkových okolností, o které se výrok rozhodnutí opírá.¹²³

Celková doba trvání vazby v přípravném řízení spolu s vazbou v řízení před soudem nesmí přesáhnout:

- dvanáct měsíců, jde-li o trestní stíhání pro přečin;
- třicet šest měsíců, jde-li o trestní stíhání pro zločin;

¹²¹ Čl. 17 odst. 5 zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹²² § 71 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

¹²³ § 71 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

- čtyřicet osm měsíců, jde-li o trestní stíhání pro zvlášť závažný čin.¹²⁴

Co se týče trvání vazby ve fázi přípravného řízení, v něm vazba nesmí přesáhnout dobu:

- sedmi měsíců, jde-li o trestní stíhání pro přečin;
- devatenáct měsíců, jde-li o trestní stíhání pro zločin;
- dvacet pět měsíců, jde-li o trestní stíhání pro zvlášť závažný čin.¹²⁵

Proti rozhodnutí o vazbě je možné podat stížnost. Výjimkou, kdy není stížnost přípustná, je situace, kdy o vazbě rozhoduje odvolací nebo dovolací soud, pokud trestní řád nestanoví jinak. Proti usnesení o nevezetí obviněného do vazby nebo jeho propuštění z vazby na svobodu může státní zástupce (prokurátor) podat stížnost nejpozději při vyhlášení takového usnesení.¹²⁶

Vazbu lze rovněž nahradit zárukou (kterou může poskytnout též zájmové sdružení nebo důvěryhodná osoba), písemným slibem obviněného, dohledem,¹²⁷ anebo složením peněžitě záruky.¹²⁸

5.2 Komparace vazebního práva Slovenské republiky a České republiky

Stejně jako v případě české právní úpravy, i slovenské vazební právo výslovně upravuje již na ústavní úrovni relativně přísné lhůty, ve kterých soud musí rozhodnout o vazbě zatčené či zadržené osoby. Ústava Slovenské republiky totiž ve svém čl. 17 stanoví, že o vazbě obviněného či zadržného (za předpokladů stanovených zákonem), který byl vyslechnut a ve lhůtě do 48 předán soudci k rozhodnutí o vazbě, musí soudce rozhodnout do 48 hodin a v případě obvinění ze zvlášť závažného zločinu do 72 hodin.¹²⁹

Ve stejných lhůtách, tj. 48 hodin nebo 72 hodin u obvinění ze zvlášť závažného zločinu, musí soudce o vazbě rozhodnout, je-li mu předán obviněný zatčený na základě písemného a odůvodněného příkazu soudce.¹³⁰

Při komparaci stěžejních bodů právní úpravy v České republice a Slovenské republice lze dojít k závěru, že přesto, že v základních procesních aspektech se jedná o právní úpravu velmi podobnou, lze nalézt poměrně zásadní rozdíly. Prvním takovýmto rozdílem je požadavek většího rozsahu odůvodnění rozhodnutí o vazbě v případě českého trestního řádu, jelikož tento na rozdíl od

¹²⁴ § 76 odst. 6 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ § 76 odst. 6 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁶ § 83 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁷ § 80 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁸ § 81 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁹ Čl. 17 odst. 3 zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁰ Čl. 4 zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů.

trestního řádu slovenského stanoví požadavek, aby každé rozhodnutí o vazbě obsahovalo mimo jiné rovněž uvedení důvodů, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

Další, možná ještě markantnější rozdíl, lze spatřovat k porovnání stanovených lhůt, ve kterých musí soudce rozhodnout o vazbě obviněného, který mu byl předán. Dle právní úpravy České republiky tato lhůta činí 24 hodin (pro zadržení obviněného nebo podezřelého i pro zatčení obviněného). Dle právní úpravy Slovenské republiky se pak jedná o lhůtu 48, resp. dokonce lhůtu 72 hodin v případě podezření ze spáchání zvláště závažného zločinu (shodně pro zadržení obviněného nebo podezřelého i pro zatčení obviněného).

S ohledem na uvedené rozdíly v právní úpravě tak lze shrnout, že právní úprava vazebního práva ve Slovenské republice je značně příznivější z hlediska tlaku na rychlost vydání rozhodnutí o vazbě soudcem, a to s ohledem na stanovené delší lhůty, ve kterých je povinen takové rozhodnutí vydat. Tento závěr je pak ještě více umocněn skutečností, že takto vydané rozhodnutí o vazbě podléhá nižším nárokům kladených na jeho odůvodnění, byť v zásadních bodech musí obsahovat náležitosti obdobné.

Při porovnání vazebního práva Slovenské republiky s již výše popsanými nároky mezinárodních smluv, kterými je rovněž vázána i Slovenská republika, zejména pak nároky kladenými ze strany ESLP, není žádný aspekt uvedené právní úpravy s nimi nesouladný. Jistý klad lze spatřovat v ústupku ve prospěch soudců rozhodujících o vazbě, kteří mají na vynesení rozhodnutí o vazbě jednak delší lhůtu, a zároveň jsou na takto vydané rozhodnutí kladeny nižší formální nároky. Takováto právní úprava, která se zároveň nejeví ani jako příliš tvrdá a omezující vůči osobám omezeným na osobní svobodě, by mohla značně utlumit občasnou kritiku ohledně složitosti postavení soudce, zejména pak soudce menších okresních soudů (obzvláště rozhoduje-li o vazbě soudce primárně nezaměřený na oblast trestního práva), rozhodujícího o vazbě, která v praxi občasně zaznívá.¹³¹

5.3 Právní úprava vazby Spolkové republiky Německo

Stěžejní zákonnou právní úpravu vazby ve Spolkové republice Německo obsahuje, stejně jako v případě české právní úpravy, trestní řád. Konkrétně lze vazbu nalézt v § 112 a násl. TrŘN, podle kterého lze vazbu nařídit pouze v případě, že existuje silné podezření, že obviněný spáchal trestný čin a zároveň rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby není disproportční s ohledem na

¹³¹ VÁVRA, Libor. *Rozhodování v přípravném řízení a jeho současné problémy z pohledu soudce, jak jsem je možná popsal na konferenci Unie státních zástupců - část II.* [online]. pravni prostor.cz, 28. března 2018 [cit. 21. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhodovani-v-pripravnem-řízení-a-jeho-soucasne-problemy-z-pohledu-soudce-jak-jsem-je-mozna-popsal-na-konferenci-unie-statnich-zastupcu-cast-ii>.

povahu trestného činu nebo na trest, který v případě uznání viny obviněnému hrozí a účelu vazby nelze dosáhnout jiným nápravným či preventivním opatřením. Důvody pro uložení vazby jsou pak dány v případě, že:

- obviněný se již pokusil o útěk před trestním stíháním nebo se před ním skrýval;
- vzhledem k okolnostem daného případu existuje riziko, že se obviněný bude vyhýbat trestnímu stíhání;
- jednání obviněného svědčí o vážných pochybnostech, že se pokusí zničit, pozměnit, odstranit či pozměnit důkazy, působit na spoluobviněné, svědky či znalce, nebo se o takové jednání již dopustil;

Z uvedeného je patrné, že § 112 odst. 2 TrŘN obsahuje úpravu vazby útekové a koluzní. Koluzní vazbu však není možné nařídit v situaci, kdy obviněnému za stíhaný trestný čin hrozí trest odnětí svobody do 6 měsíců nebo peněžitý trest ve výši méně než 180 denních sazeb. Útekovou vazbu pak v těchto lze případech nařídit jedině tehdy, pokud se obviněný již dříve trestnímu řízení vyhýbal nebo se o to pokusil, nemá na území Spolkové republiky Německo trvalé bydliště anebo pokud nelze zjistit jeho totožnost.¹³²

Samostatný důvod k uložení vazby, který český právní řád nezná, je upraven v § 112 odst. 3 TrŘN, dle kterého lze vazbu uložit v případě, že je vedeno trestní stíhání pro nejzávažnější trestné činy dle německého trestního zákoníku.

V § 112a TrŘN je upravena rovněž vazba předstižná, která vykazuje značnou modifikaci oproti české právní úpravě. Pro naplnění tohoto typu vazby německý trestní řád vyžaduje, aby obviněný spáchal některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů nebo opakovaně spáchal některý z trestných činů, které jsou opět taxativně vyjmenovány, a skutečnosti daného případu naznačují, že se před vyhlášením rozhodnutí ve věci samé dopustí další takovéto trestné činnosti nebo bude se pokusí dokonat trestný čin, pro který je trestní řízení vedeno, a v případech opakující se trestné činnosti uvedené pod bodem 2 § 112a odst. 1 TrŘN hrozí uložení trestu odnětí svobody v délce trvání vyšší než jeden rok.

O vzetí obviněného do vazby lze rozhodnout pouze na základě písemného rozhodnutí soudce, které obsahuje:

- specifikaci obviněného;

¹³² § 112 odst. 2 zákona č. BGBl. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

- popis skutku (včetně údaje o čase a místě jednání), kterého se měl obviněný dopustit a trestu hrozícímu za takový skutek;
- splnění zákonných předpokladů pro rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby;
- skutečnosti, které nasvědčují spáchání trestného činu a které odůvodňují vazbu, pokud by jejich zveřejnění neohrozilo národní bezpečnost.¹³³

Maximální doba, po kterou by vazba měla trvat, činí 6 měsíců. Pokud však složitost vyšetřování daného skutku nebo je shledán jiný důležitý důvod, může soud trvání vazby prodloužit, přičemž není stanovena maximální doba, kterou nesmí trvání vazby přesáhnout.¹³⁴ Výjimku z tohoto pravidla tvoří pouze vazba předstižná, která nesmí trvat déle nežli 1 rok.¹³⁵

Specifickou právní úpravu obsahuje rovněž lhůta, ve které musí soud rozhodnout poté, kdy je mu předána osoba zatčená či zadržená k rozhodnutí o jeho vzetí do vazby. Takové rozhodnutí musí být totiž vydáno neprodleně, nejpozději však do konce dne, jenž následuje po dni předání takové osoby.¹³⁶

5.4 Komparace vazebního práva Spolkové republiky Německo a České republiky

S ohledem na skutečnost, že Spolková republika Německo je rovněž vázána příslušnými mezinárodněprávními limity, stejně jako Česká a Slovenská republika, je zákonná úprava institutu vazby značně podobná a stojí obdobných základech. Přesto však při pohledu na výše uvedenou zákonnou úpravu jsou vidět i poměrně zásadní odlišnosti.

Co se týče vazebních důvodů, zde trestní řád Spolkové republiky Německo uvádí rovněž vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou. Mimo to je zde však upraven čtvrtý vazební důvod, který je, na rozdíl od České a Slovenské republiky, vázaný čistě na zahájení trestního stíhání pro nejzávažnější trestné činy, jako jsou např. trestné činy proti mezinárodního právu či trestné činy, které směřovaly proti životu či zdraví jiné osoby.¹³⁷ Z hlediska případných úvah *de lege refenda*, zda by bylo vhodné i český právní řád obohatit o tento vazební důvod, však lze uzavřít, že přijetí takovéto úpravy by s největší pravděpodobností nepřineslo žádnou pozitivní změnu,

¹³³ § 114 zákona č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ § 121 odst. 1 zákona č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁵ § 122a odst. 2 zákona č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁶ § 115 odst. 2 zákona č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ § 112 odst. 3 zákona č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

jelikož není zcela zřejmá nutnost zbavení osobní svobody stíhané osoby při současném respektu výše uvedených základních zásad institut vazby, zejména pak s ohledem na zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti.

Další odlišností je obecně nižší hranice trestní sazby, kterou zákon vyžaduje pro uložení vazby, která je v případě TrŘN 6 měsíců odnětí svobody, kdežto v případě TrŘ se jedná o sazbu 2 roky pro úmyslné trestné činy, resp. 3 roky pro trestné činy nedbalostní. Z tohoto důvodu je pak okruh potenciálních vazebních trestných činů mnohem širší.

Výraznou odchylkou právní úpravy vazby Spolkové republiky Německo od české právní úpravy je absence stanovení jednoznačné maximální doby trvání vazby, když je sice na jedné straně určena v § 121 odst. 1 TrŘN stanovena maximální doba trvání v délce 6 měsíců, kterou však lze následně soudem prodlužovat, a to i opakovaně. Výjimka je pak stanovena pouze u vazby předstižné, která nesmí dle § 122a TrŘN za žádných situací, tedy ani při prodlužování nařízené vazby, přesáhnou dobu trvání 1 rok. Z hlediska případného pohledu *de lege ferenda* je však i zde s největší pravděpodobností na místě takovou úpravu odmítnout. Jedná se sice na jedné straně o značné uvolnění tlaku na procesní postup soudu, na straně druhé zde však existuje výrazné riziko, že bude narušena právní jistota osoby trestně stíhané ve vztahu k jejímu očekávání buď na urychlený postup trestního řízení, nebo na případné propuštění na svobodu v předem očekávatelné době.

Jako nežádoucí z pohledu *de lege ferenda* lze označit také způsob stanovení lhůty, ve které musí příslušný orgán rozhodnout o vazbě zadržené či zatčené osoby. Tato lhůta je totiž stanovena značně proměnlivě, přičemž daná proměnlivost spočívá v okolnostech nezávislých na vůli orgánů rozhodujících o vazbě. Dle § 115 odst. 2 TrŘN totiž orgán rozhodujícímu o vazbě zadržené či zatčené osoby musí vydat příslušné rozhodnutí nejpozději do konce dne, který následuje po dni, kdy je mu taková osoba předána. Lhůta tedy teoreticky může činit 24 až 48 hodin, a to nikoliv v závislosti na skutkové či právní závažnosti dané věci, ale pouze na okolnosti, v jakém čase příslušného dne bylo příslušnému orgánu předána k rozhodnutí o vazbě.

Obdobně, stejně jako v případě Slovenské republiky, lze z hlediska posuzování právní úpravy Spolkové republiky Německo vyzdvihnout menší formální požadavky na rozhodnutí o vazbě, kdy lze opět vnímat jako vhodnější pro praxi situaci, kdy pro takovéto rozhodnutí není vyžadováno výslovné vypořádání s důvody, pro které nešlo v daném případě namísto uložení vazby využít některého o opatření nahrazujícího vazbu.

6 Náhrada škody způsobené vazbou

6.1. Náhrada škody způsobené státem obecně

Základní povinnost státu k náhradě škody způsobené jeho jednáním, je zakotvena již na ústavněprávní úrovni, konkrétně v čl. 36 odst. 3 Listiny, dle kterého má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jeho státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Listina rovněž v čl. 36 odst. 4 stanoví, že podmínky a podrobnosti související s tímto základním právem upravuje zákon. Tímto zákonem je pak zákon ZodpŠ.

Podle ZodpŠ je hlavním předpokladem náhrady škody výkon veřejné moci a s tím související negativní zásah do sféry poškozených osob. Pojmu *veřejná moc* ve smyslu ZodpŠ lze rozumět „*takovou moc, jež přímo či zprostředkovaně rozhoduje autoritativně o právech a povinnostech subjektů, které nejsou v rovnoprávném postavení s orgánem veřejné moci a na jejichž vůli obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí.*“¹³⁸

Uvedenému vymezení veřejné moci odpovídá i vymezení odpovědných subjektů k náhradě škody podle § 1 ZodpŠ, kterými jsou buď stát při výkonu státní moci, nebo územní samosprávné celky, které odpovídají za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci svěřené jim zákonem v rámci samostatné působnosti. Stát dle ZodpŠ odpovídá za stanovených podmínek za škodu, která byla způsobena:

- rozhodnutím, jež bylo vydáno v občanském soudním řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo v řízení trestním; a
- nesprávným úředním postupem.¹³⁹

Z hlediska druhu odpovědnosti státu za škodu se jedná o odpovědnost objektivní (bez ohledu na zavinění) a odpovědnost absolutní (nelze se jí zprostit, tj. bez možnosti liberace), přičemž pro úspěšné uplatnění nároku je nezbytné splnění tří základních kumulativních podmínek, kterými jsou:

- nezákonné rozhodnutí či nesprávný úřední postup;
- vznik škody či nemajetkové újmy; a

¹³⁸ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 7.

¹³⁹ Tamtéž.

- příčinná souvislost mezi vydáním nezákonného rozhodnutí či nesprávným úředním postupem a vznikem škody či nemajetkové újmy.¹⁴⁰

Ve věcech náhrady škody způsobené státem jednají podle § 6 ZdpŠ jménem státu ministerstva a jiné ústřední správní úřady, a to konkrétně:

- Ministerstvo spravedlnosti, došlo-li ke škodě v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení, a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o žalobě proti rozhodnutí územního celku v samostatné působnosti, a v případech, kdy škoda byla způsobena notářem nebo soudním exekutorem;
- příslušný úřad, došlo-li ke škodě v odvětví státní správy, jež náleží do jeho působnosti, a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o žalobě proti rozhodnutí vydanému v odvětví státní správy, jež náleží do působnosti tohoto úřadu.

Pokud není v OdpŠ stanoveno jinak, subsidiárně se podle § 26 ZdpŠ použije úprava dle občanského zákoníku. Obecná promlčecí lhůta nároku na náhradu škody plynoucího ze ZdpŠ je 3 roky v případě subjektivní promlčení lhůty a 10 let pro objektivní promlčecí lhůtu. Pro nárok na náhradu nemajetkové újmy je však stanovena subjektivní promlčecí lhůta 6 měsíců a objektivní promlčecí lhůta 10 let.

Možnými nároky, které na základě ZdpŠ uplatňovat, jsou:

- ušlý zisk (§30 ZdpŠ);
- skutečná škoda (§31 ZdpŠ);
- zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (§31a ZdpŠ).

6.2. Náhrada škody způsobené rozhodnutím o vazbě

V zákonné úpravě ZdpŠ je oblast náhrady škody způsobené v souvislosti s rozhodnutím o vazbě výslovně upravena, a to konkrétně v oddíle druhém, který obsahuje úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím (vydaným v rámci občanského soudního řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo řízení trestním).

¹⁴⁰ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 7.

Rozhodnutí o vazbě pak náleží mezi úpravu obsaženou v § 9 až 11 ZdpŠ, která obsahuje kategorii nezákonných rozhodnutí vydaných v trestním řízení. Skutečnost, že jsou taková rozhodnutí upravena zvláště mimo obecnou úpravu, je dána jejich *specifickým charakterem*. Tato specifičnost je výrazná právě v případě vazby, kdy zákon nad rámec obecné úpravy, která pro naplnění nárok na náhradu škody podle § 8 odst. 1 ZdpŠ vyžaduje, aby dané pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem, kdežto pro rozhodnutí o vazbě a příslušný vznik nároku na náhradu škody za toto rozhodnutí, ZdpŠ nezákonnost takového rozhodnutí nevyžaduje. Pokud však dané rozhodnutí o vazbě skutečně bylo pro nezákonnost změněno či zrušeno, použije se obecná právní úprava podle ZdpŠ.¹⁴¹

6.2.1 Podmínky odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě

Osobou, které může vzniknout nárok na náhradu tohoto nároku (poškozená osoba), je taková osoba:

- která byla vzata do vazby na základě příslušného rozhodnutí soudu (dle § 68 odst. 1 TrŘ);
- která vazbu skutečně vykonala,
- které vznikla škoda,
- škoda vznikla v příčinné souvislosti mezi jejím vznikem a výkonem vazby.¹⁴²

Konečnou podmínkou pro vznik nároku na náhradu škody je pak deklarace nezákonnosti samotného rozhodnutí o vazbě, která závisí na výsledku řízení ve věci samé, tj. takový výsledek trestního řízení, v jehož důsledku nedojde k odsouzení dané osoby. Takové podmínky splňuje i výsledek trestního řízení ve formě zastavení trestního stíhání nebo zproštění obžaloby a postoupení věci jinému orgánu.¹⁴³

Z uvedeného vyplývá, že zákon spojuje vznik nároku na náhradu škody i s takovým rozhodnutím o vazbě, které bylo nařízeno na základě zákona, byly splněny všechny zákonné podmínky dle TrŘ i podmínky stanovené na Ústavněprávní úrovni v Listině.

Pokud nastane v praxi situace, kdy došlo k omezení osobní svobody bez předchozího rozhodnutí o vazbě, je nutné aplikovat z povahy věci nikoli nárok způsobený nezákonným rozhodnutím, ale jako nárok vzniklý v důsledku nesprávného úředního postupu. Pokud je samo

¹⁴¹ VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 118-119.

¹⁴² Tamtéž, s. 119-121.

¹⁴³ Tamtéž, s. 119-121.

rozhodnutí o vazbě zrušeno po nezákonnost, nepodléhá zvláštnímu režimu dle § 9 ZdpŠ, nýbrž režimu obecnému dle § 8 ZdpŠ.¹⁴⁴

6.2.2. Újma způsobená vazbou

V souvislosti s výkonem vazby může pochopitelně vznikat celá řada skutečností, které ve svém důsledku opravňují vznik újmy na straně poškozené osoby. Typickou majetkovou újmou, která se s vazbou spojena prakticky vždy, je vznik škody ve formě ztráty na výdělků (ušlý zisk) po dobu výkonu vazby. Dalším možným druhem vzniklé újmy jsou náklady řízení spojené především s náklady na obhajobu v souvislosti s řízením o vzetí do vazby. Mimo to se uplatňuje rovněž případná náhrada nemajetkové újmy spojená s újmou na zdraví poškozené osoby, a to ve formě bolestného či sníženého společenského uplatnění, pokud je dostatečně prokázán jejich vznik v příčinné souvislosti s výkonem vazby.¹⁴⁵

Po novele ZdpŠ provedené zákonem č. 160/2006 Sb. se odškodňuje také újma nemajetková, která zde může být mnohem citelnější pro poškozenou osobu, než je tomu při vzniku škody majetkové.¹⁴⁶ Nucené omezení osobní svobody je zcela jednoznačně přímým zásahem do jednoho z nejdůležitějších základních práv a je jím dotčena osobnostní integrita každého jedince, a to v různých ohledech. Mimo samotný fakt omezení osobní svobody je taková nemateriální újma spatřována rovněž v naprosto radikální a okamžité změně dosavadního způsobu života, ztráta soukromí, přerušování kontaktu s blízkými osobami, psychické dopady vyvolané samotným prostředním vazební věznicí, vlivem stresu v důsledku vedeného trestního řízení a konečně také možnou újmou na pověsti či dobrém jménu dané osoby.

Z uvedených důvodů je tedy patrné, že náhrada nemateriální újmy by jednoznačně neměla být bagatelizována a měla by být náležitě nahrazena. Přesto, že je třeba každý případ posuzovat individuálně a zhodnotit specifika každého případu, pokusil se Nejvyšší soud v minulosti alespoň obecně určit přibližnou výši nemateriální újmy způsobené vazbou, když v roce 2011 judikoval, že adekvátním odškodněním za výkon vazby, neskončilo-li trestní řízení pravomocným odsuzujícím rozsudkem, je částka v rozmezí 500 Kč až 1 500 Kč za jeden den trvání vazby.¹⁴⁷

¹⁴⁴VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 119-121.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 121-122.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 121-122.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2012, sp. zn. 30 Cdo 914/2011.

Závěr

Institut vazby, kterému se tato diplomová práce věnuje, lze bezpochyby označit za velmi významný prvek trestního práva, který je předmětem pozornosti jak odborné právní, tak i laické veřejnosti, což je dáno samotným faktem, že jím je velmi závažným způsobem zasaženo do základního práva na osobní svobodu. Je tomu tak i proto, že osoba vzatá do vazby je osobou z hlediska trestního práva nevinnou, avšak i přesto musí čelit fakticky stejným následkům, jako by vůči ní byl uložen trest odnětí svobody, který je nepřísnejší trestněprávní sankcí, jakou lze v České republice uložit.

Obsah diplomové práce se je koncipován tak, aby se postupně vypořádal s předem stanovenými cíli, které jsou uvedeny již v úvodu diplomové práce. V první řadě obsahuje ucelený přehled o problematice vazebního práva, zejména s důrazem na vazební právo formální. Dále obsahuje analýzu formálního vazebního práva z hlediska souladu s ústavněprávní a mezinárodněprávními limity a obsahuje základní problémy aplikační praxe, se kterými se v minulosti vypořádal Ústavní soud, Nejvyšší soud či Evropský soud pro lidská práva. Rovněž obsahuje komparaci českého vazebního práva s vybranými státy a obsahuje exkurz do problematiky náhrady škody způsobené vazbou.

Diplomová práce je členěna celkem na šest kapitol. Kapitola první se věnuje teoretickému vymezení institutu vazby, jeho členění a uvedení základních principů, kterými je vazební právo ovládáno. Druhá kapitola se zabývá ústavněprávní a vybranou mezinárodněprávní úpravou a jejich limity, které na vazební právo působí. Kapitola třetí se zabývá materiálním vazebním právem, které stanovuje nezbytné předpoklady pro jeho realizaci vazebního práva formálního. Materiální vazební právo je popsáno a analyzováno z pohledu právní úpravy i judikatury Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

Kapitola čtvrtá se věnuje problematice formálního vazebního práva a je stěžejní a nejrozsáhlejší kapitolou této diplomové práce. Formální vazební právo je popsáno a analyzováno z hlediska zákonné právní úpravy a jejího souladu s ústavněprávními i mezinárodními požadavky. Uvedena je rovněž relevantní judikatura Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Evropského soudu pro lidská práva, která v minulosti pomohla vyřešit celou řadu praktických problémů při výkladu a realizaci jednotlivých institutů vazebního práva formálního.

Pátá kapitola obsahuje analýzu a komparaci českého vazebního práva s vazebním sousedících států, které mají velmi podobnou právní kulturu a kterými jsou Slovenská republika

a Spolková republika Německo. Na základě analýzy a komparace jsou uvedeny závěry z hlediska vzájemného porovnání jednotlivých odchylek v právní úpravě jednotlivých států s právní úpravou České republiky a možné inspirace ve smyslu *de lege ferenda*.

V poslední šesté kapitole je obsažen exkurz do oblasti náhrady škody způsobené rozhodnutí o vazbě. O této problematice je pojednáno z pohledu základní zákonné úpravy, která je doplněna o nejvýznamnější relevantní judikaturu v této oblasti.

Z hlediska zhodnocení aktuálního stavu právní úpravy v oblasti formálního vazebního práva lze shrnout, že nepostrádá žádné větší odchylky od předpokladů, které na ni jsou kladeny ústavněprávní úpravou, stejně tak jako úpravou mezinárodněprávní, představovanou především Úmluvou. Naopak lze uzavřít, že v některých aspektech zákonná právní úprava a judikатурní výklad dokonce obsahují z důvodu snahy o maximální soulad s ústavněprávními a mezinárodněprávními limity takové nároky, že je tento stav velmi svazující pro soudce, aplikující vazební právo v praxi. Byť je tento stav nastolen zejména ve snaze ulehčit postavení obviněného a dostát v maximální možné míře jeho práv, ve výsledku může vést k tendenci soudce rozhodovat o věci zrychleně, a zejména ve složitějších případech přejímat dílčí závěry státního zástupce, obsažené v příslušném návrhu na vydání vazebního rozhodnutí.

Z hlediska úvah *de lege ferenda* lze tedy uvést možné prodloužení lhůty, ve které musí soudce rozhodnout o návrhu na vzetí obviněného do vazby, a to alespoň ve formě diferenciaci těchto lhůt s ohledem na právní či skutkovou složitost daných případů, nebo ústupek v nárocích kladených na míru odůvodnění a požadavků kladených na rozhodnutí o vazbě. Inspiraci k takovému stavu lze na základě provedené analýzy a komparace nalézt například ve Slovenské republice, jejíž vazební právo obecně stanovuje takové lhůty dvojnásobně delší, které jsou v některých případech dokonce ještě o dalších 24 hodin prodlouženy. Stejnou inspiraci z pohledu *de lege ferenda* pak lze uvést i v případě právní úpravy trestního řádu Spolkové republiky Německo, u kterého lze vyzdvihnout menší formální požadavky kladené na rozhodnutí o vazbě, kdy pro takovéto rozhodnutí není vyžadováno výslovné vypořádání s důvody, pro které nešlo v daném případě namísto uložené vazby využít některého z institutů sloužících k nahrazení vazby.

Úplným závěrem lze uvést, že potřeba společnosti na co nejpreciznější právní úpravě a aplikaci vazebního práva je naprosto neoddiskutovatelná. Právě tuto potřebu nejspíše nutně mít na paměti i s ohledem na možné budoucí rekonstrukce trestního řádu, o které se v posledních několika letech velmi hlasitě diskutuje.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentáře

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: leges, 2018, 864 s.
- MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, 301 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004. 832 s.
- ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1056 s.
- FENYK, Jaromír, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s.
- KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1696 s.
- BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: leges, 2016, 608 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1920 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 500 s.
- VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, 440 s.
- NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 458 s.
- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, 1412 s.

Články z odborných časopisů

- DRAŠTÍK, Antonín. K zákonným předpokladům pro rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, roč. 1997, č. 12, s. 8-12.
- HERCZEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, s. 15-19.
- JÍLOVEC, Michal. K patnáctidenní lhůtě ve smyslu § 72 odst. 2 TrŘ. *Právní rozhledy*, 2018, č. 7, s. 253-258.
- JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 5, s. 27-30.

- ŠTĚPÁN, Jan. V řízení o vazbě doplňuje evropská úmluva náš trestní řád. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 6-7, s. 57-62.
- VICHEREK, Roman. Důvody vazby. *Trestní právo*, 2012, č. 6, s. 14-24.
- HULMÁKOVÁ, Jana. Vazba v řízení ve věcech mladistvých deset let od účinnosti ZSM. *Státní zastupitelství*, 2013, č. 3, s. 26-31.
- RŮŽIČKA, Miroslav, CHROMÝ, Jakub, PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. „Vazební“ novela trestního řádu a její dopad na činnost státních zástupců. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 1, s. 14-20.

Právní předpisy

- Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003, Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950.
- Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. BGBI. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung, německý trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).
- Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 ze dne 21. září 2009.

Judikatura

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. října 1979 ve věci *Wintertwerp proti Nizozemí*.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. června 2005 ve věci *Storck proti Německu*.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. dubna 2005 ve věci *Rokhlina proti Rusku*.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. listopadu 2008 ve věci *Janulis proti Polsku*.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. dubna 1994, sp. zn. Pl. ÚS 1/1994.
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. června 1998, sp. zn. Stn 4/97.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2012, sp. zn. 30 Cdo 914/2011.
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. srpna 2008, sp. zn. II. ÚS 897/08.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. ledna 2002, sp. zn. 4 To 3/2002.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. prosince 2012, sp. zn. IV. ÚS 2053/12.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2013, sp. zn. 29 Nd 292/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2015, sp. zn. 11 Tvo 32/2014.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. června 2014, sp. zn. I. ÚS 980/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. června 2015, sp. zn. I. ÚS 1190/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2016, sp. zn. PL. ÚS 4/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. II. ÚS 4051/16.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. 7 Tz 68/2011.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. června 2012, sp. zn. III. ÚS 297/12.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. května 2015, sp. zn. I. ÚS 217/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2015, sp. zn. I. ÚS 3944/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. února 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. července 2015, sp. zn. 4 To 67/2015.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. října 2013, sp. zn. I. ÚS 1863/13.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. března 2016, sp. zn. I. ÚS 466/16.

Internetové zdroje

- International Covenant on Civil and Political Rights [online]. Treaties.un.org, 14. května 2018 [cit. 14. května 2018]. Dostupné na https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en.
- VÁVRA, Libor. *Rozhodování v přípravném řízení a jeho současné problémy z pohledu soudce, jak jsem je možná popsal na konferenci Unie státních zástupců - část II.* [online]. [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz), 28. března 2018 [cit. 21. listopadu 2018]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhodovani-v-pripravnem-rizeni-a-jeho-soucasne-problemy-z-pohledu-soudce-jak-jsem-je-mozna-popsal-na-konferenci-unie-statnich-zastupcu-cast-ii>.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na oblast vazebního práva. Jak vyplývá již ze samotného názvu, diplomová práce je zaměřena zejména na formální vazební právo. Formální vazební právo je v diplomové práci popsáno a analyzováno z pohledu relevantní právní úpravy, odborné literatury, judikatury Nejvyššího soudu, Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva.

Práce je členěna na úvod, šest kapitol a závěr. První čtyři kapitoly obsahují obecný úvod do problematiky vazebního práva z pohledu trestního práva, ústavněprávními a mezinárodněprávními aspekty vazebního práva, problematiku materiálního vazebního práva a komplexně zpracovanou problematiku formálního vazebního práva.

Kapitola pátá obsahuje seznámení se základní právní úpravou vazebního práva Slovenské republiky a Spolkové republiky Německo a jejich komparaci s právní úpravou v České republice. Tato metoda má pak za cíl zhodnocení získaných informací z možných pohledů *de lege refenda* pro právní úpravu a praktickou aplikaci v České republice.

Kapitola šestá této diplomové práce obsahuje rovněž exkurz do oblasti náhrady škody způsobené vazbou. O této problematice je pojednáno z pohledu základní zákonné úpravy, která je doplněna o nejvýznamnější relevantní judikaturu v této oblasti.

Při vypracování této diplomové práce byly použity obecné vědecké metody, a to zejména analýza, indukce, dedukce a komparace.

Klíčova slova

Trestní právo, trestní právo procesní, trestní řád, vazba, vazební právo, materiální vazební práva, formální vazební právo, náhrada škody, náhrada škody způsobené vazbou

Abstract

This thesis is focused on the topic of custody law. As the title of the thesis states, this thesis is especially focused on the formal custody law which has been described and analysed from the view relevant legal regulation, professional literature and case law of the Supreme Court of the Czech Republic, Constitutional Court of the Czech Republic and European Court of Human Rights.

The thesis is divided into the introduction, six chapters and the conclusion. The first four chapters contains a general introduction to the issue of the custody law from the point of view of the criminal law, constitutional law, international law and the issue of material custody law and the complexly proceeded issue of the formal custody law.

The fifth chapter contains the introduction to the basic legal regulation of the custody law of the Slovak Republic and the Federal Republic of Germany and their comparison with legal regulation in the Czech Republic. This chapter focuses to evaluate the obtained information from possible points of *de lege refenda* view for legal regulation and practical application in the Czech Republic.

The sixth chapter of this thesis also includes an excursion to the issue of damages caused by the custody. This issue is proceeded with respect to the main legal regulation which is supplemented by the most relevant case law in this issue.

In this thesis were used general scientific methods such analysis, induction, deduction and comparison.

Key words

Criminal law, Criminal procedural law, Criminal procedure, custody, material custody law, formal custody law, damages, damages caused by custody